

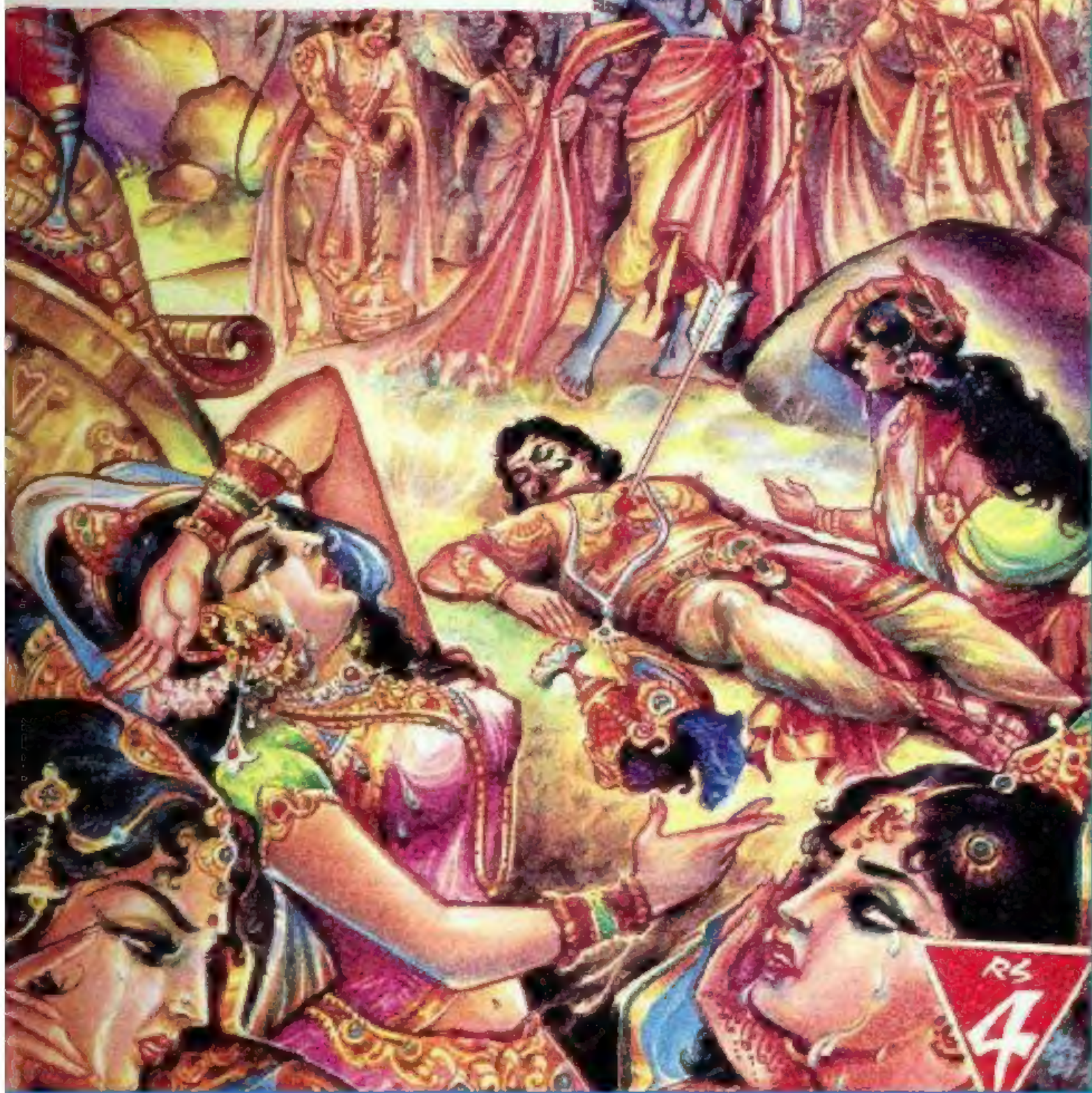

/ 68

यादावा

जून १९९३

RS

4

Restore

127

विवर-समाचार

कॅनडा मधील वाद

इंग्रज आणि फ्रेंच लोक अल्पत्र कोठे मित्र असले तरी कॅनडा मध्ये शेळी दोनशे वर्षे त्यांच्यात वाद-विवाद चालू आहे. इंग्लंड आणि फ्रान्स यांच्यामधील हा कॅनडा-विवाद संविधानातील नि कॅनडात एकत्रा स्थापित करण्यासाठी एक 'सार्वमत' आयोजित करण्यात आले. एकूण दहा राज्यांपैकी सात राज्यांनी प्रतिकूल व बाकीच्या तीन राज्यांनी अनुकूल मत दिले.

सुमारे ५०० वर्षांपूर्वी म्हणजे सन १४९७ मध्ये इंग्रज नाविक जॉन कॉबोट याने आजच्या कॅनडाचा शोध लावला. तेव्हा तो न्यूफाउंडलंड व नोव्हास्काशिया बंधे पोचला होता. तेव्हापासून या प्रांतावर इंग्लंडचे आधिपत्य सुरू झाले. यानंतर चालीस-पन्नास वर्षांनी जॉर्जेस कार्टियर नावाचा एक फ्रेंच संशोधक आजच्या क्युबेकच्या दक्षिणेकडील एक गावात राहिला होता आणि त्याने अस एक्लॅं की स्पॅनिक रेड झेडियन लोक त्या प्रांताला 'क्युबा' नावाने संबोधित असत. हा हुयुरन भाषेतील एक शब्द आहे आणि आजचे 'कॅनडा' हे नाव त्याचा एक रूपांतर आहे. फ्रेंच सरकारने आपल्या ताब्यातील या भागाला 'न्यू फ्रान्स' असे नाव दिले.

१७ व्या शतकात इंग्लंड व फ्रान्स यांच्यात प्रत्यक्ष वाद सुरू झाला. सन १७१३ मध्ये झालेल्या 'युट्रेकत तह'नुसार इंग्लंडने काही प्रांतावर अधिकार प्रस्थापित केला होता. यानंतर सात वर्षे युद्ध होऊन सन १७६९ मध्ये झालेल्या 'पॅरिस तह'नुसार कॅनडा ब्रिटनच्या ताब्यात आला आणि शॉवर वर्षात क्युबेक, अंटारियो, नोव्हास्काशिया व न्यू ब्रान्सविक ही राज्ये एक झाली. काही काळानंतर मनीटोबा, ब्रिटिश कोलंबिया, अल्बेर्टो नि सस्कॅच्युवान ही राज्ये ही त्घत सामिल झाली.

सन १९३९ मध्ये बेस्ट मिनिस्टर विधानानुसार हा विस्तार केस ब्रिटिश कॉमनवेल्थ मधील एक स्वतंत्र देश झाला. परंतु क्युबेक मध्ये फ्रेंच भाषा बोलणारांची संख्या अधिक असल्यामुळे आपली भाषा व संस्कृती यांचे संरक्षण हे फ्रेंच लोक करीत राहिले, यामुळे विभाजनाने वातावरण

चांदोबा

भारताचे प्राचीन व प्राधुनिक वैभव दर्शवणाऱ्या कथांच्या माध्यमान प्रकाशित आणणारे मुळावे मासिक.

याच्या वित्तबल ६४ पृष्ठात पुराणातील गोष्टी, कथा, ऐतिहासिक वचना महापुरुषांचे जीवन-चरित्र, आजच्या रचनात्मक कथा व जीवनव्यवहार ज्ञान इत्यादि विविध माहिती प्रकाशित होते.

चांदोबा ११ लाखात प्रसिद्ध होते आणि चाला संस्कृत मध्ये सुद्धा.

रंगीत नावत माहितीसाठी कालीन पन्नावर लिहा:

डॉस्टन एजन्सीज, १८८, एम्. एस्. के. मार्ग, भद्रास-६०० ०२६

मादू लागले.

गेल्वा वोन वर्षात हा विभाजनकार संपुष्टात आणण्यासाठी जोरदार विचार-विमर्श, वादोपचार आणि चर्चा होत राहिली. विशेषतः क्यूबेक मध्ये प्रधान मंत्री विधान पलमेंटी आणि दहा राज्यांचे मुख्य मंत्री यांच्यात विचार-परामर्श झाला व घटनेत काही बदल करण्याचे प्रयत्न झाले. क्यूबेकला विशेष स्थान द्यावे, सेनेटचे सभासद नॉमिनेट न करता त्यांची निवडणूक व्हावी, आणि स्थानिक रेडिओडियन व एस्किमो लोकांना स्वपालनाधिकार दिले जावेत हे विशेष बदल होते. अशा रीतीने २८ ऑगस्ट, १९९२ रोजी एक निर्णय घेण्यात आला.

तुम्हालाच झालेल्या सार्वमतात एक प्रश्न विचारला होता-"२८ ऑगस्टच्या निर्णयानुसार घटनेत बदल होईल अशी आपली अपेक्षा आहे?"

क्यूबेकने हा निर्णय मान्य केला नाही. कारण घटनेत हे बघून झाले तरी यात क्यूबेकला काही विशेष अधिकार मिळत नव्हते. कॅनडा मध्ये सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला प्रांत आहे अँटारियो. त्याने पण हा निर्णय स्वीकारला नाही. लोवास्कशिया, मॅटीटोवा, सस्क्चेव्हान, अल्बर्टा व ब्रिटिश कोलंबिया यांनी पण निर्णय अस्वीकृत केला. न्यूफाँडलँड, न्यूब्रान्सविक आणि प्रिन्स एडवर्ड आयलंड या तीन राष्ट्रांनी मात्र निर्णय स्वीकारला. पण फेडरल पार्लमेंट आणि दहा राष्ट्रांच्या विधान-सभेंनी स्वीकृती दिली तरच घटनेत बदल होऊ शकत होता.

सार्वमतातच नव्हे तर अन्य काही बाबीतही जनतेचा पाठिंबा घेवलेले मलरोनी यांनी आपल्या प्रधान मंत्री पदाचा राजीनामा दिला.

आळशी भूत

पार्वतीपुर मध्ये परमेश्वर नावाचा एक आळशी माणूस रहात असे. लहानपणीच त्याची आई वारली होती. तेव्हा पासून वडिलांनी अत्यंत प्रेमाने त्याला लहानाचा मोठा केला. आता परमेश्वर पंचवीस वर्षांचा झाला. पण असा आळशी झाला की दकडची काडी तिकडे करीत नसे.

परमेश्वराच्या या आळशीपणाची गावात सर्वत्र कीर्ति पसरली होती, त्यामुळे आपली मुलगी देऊन त्याला जावई करायला कोणी तयार नव्हतं. शेवटी दूरच्या एका गावातील नागमणि नावाच्या मुलीशी कसं तरी त्याच लग्न झालं.

नागमणि सासरी येऊन कसा-वसा एक महिना गेला. एकदा ती नवऱ्याला म्हणाली-"असं खोऊन-पिऊन स्वस्थ असून कसं होईल? तुमच्या वडिलांचं वय

साठ वर्षांचं आहे, तरी ते विचारे किती मेहनत करतात. तुम्ही त्यांना काही मदत का करीत नाही?"

परमेश्वरला बायकोच्या बोलण्याचा राग आला. ताकातावाने तो म्हणाला-"वा! आज वडिलांना मदत करायला सांगतेस, उद्या स्वयंपाकघरात तुला मदत करायला सांगशील! ते आपल्याला नाही बुवा जेमणार."

अशा रीतीने दीड वर्ष गेलं. परमेश्वराला एक मुलगा झाला. तरी पण त्याच्यात काही बदल झाला नाही. नागमणि आपल्या बाळाला संभाळून घरातील सर्व कामे करी, आणि नंतर शेतावर ही काम करायला जाई.

एक दिवशी कढक रान पडलं होतं. नागमणीने आपल्या दहा महिन्यांच्या मुलाला तबऱ्याच्या हाती दिलं आणि ती

सोनाली पंडित

कामासाठी शेतावर गेली. संध्याकाळी ती वेव्हा शेतावरून परत आली, तिने पाहिले की कठडा नसलेल्या विहिरीच्या दिशेने आपला मुलगा रांगत येत आहे. आणि बोड्ड्या अंतरावर नवरा स्टूलावर बसून निश्चितपणे मुलाकडे पहात आहे.

हे सर्व पाहून रागमणि घाबरून जोरात किंकाळी. हातातील पोत तिने खाली टाकून दिले आणि झटकन जाऊन मुलाला कडेवर घेतले. रागा-रागाने तिने नवऱ्याला विचारले- "मी जर एक मिनिट उशीरा आले असते तर मुलगा विहिरीत पडला असता! तुम्ही नसते मुकाट्याने पहात असला. आप वाहता की कसाई?" आरामात परमेश्वर म्हणाला- "अग,

तुम्ही आता यायची वेळच होती की!"

"छी! तुमचा आळशीपणा पाहून एक क्षण भर ही मी आता इथं राहणार नाही, आज माझ्या मुलाचं काही बरं-वाईट झालं असतं तर!" असं म्हणून रागमणि मुलाला घेऊन ताबडतोब माहेरी जायला निघाली.

बोड्ड्या अंतरावर उभी केलेली खाट पाडायला कोणी नव्हतं म्हणून परमेश्वर रात्र भर स्टूलावरच बसून राहिला. अर्धवट झोपेनून जागा झाला, तेव्हा त्याला आपल्या घराच्या बबुलन्यावर एक भूत बसलेलं दिसलं.

भुताला पाहून परमेश्वर जरा ही घाबरला नाही. तो भुताला म्हणाला- "ती

खाट टाकून अगोदर बस. मग सांग कसा आलास?"

"मी एक आळशी भूत आहे. मला थोडी मदत पाहिजे. आपण कोणे ही आळशी आहोत, तेव्हा तू माझ्याबद्दल गैरसमज करून घेणार नाहीस अशी आशा आहे." आळशी भूत म्हणालं.

जांभई देत परमेश्वराने विचारलं- "बरं, मग सांग काय मदत करू तुला?"

"एक कुठळ आणि फावड घेऊन चल माझ्या बरोबर, सांगतो तुला सगळं!" आळशी भुताने उत्तर दिलं.

"त्या चीजा तूच आपल्याबरोबर घे."

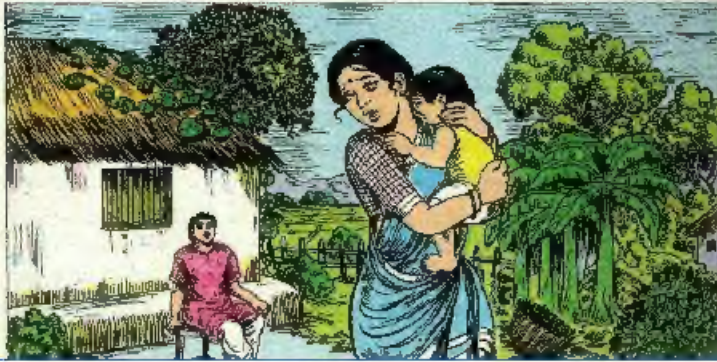
असं म्हणून परमेश्वर भुताबरोबर निघाला.

"तुझे शरम थोडे हलके व्हावेत म्हणून

मी तुला माझी गोष्ट सांगतो. मी भूत कसा झालो? लवकरच ऐक हं." भूत म्हणालं.

ती वेव्हा भूत झाला नव्हता तेव्हा त्याचं नाव होतं सोमेश्वर. तों घरातील मोठा मुलगा होता, तरी पण कसली ही काळजी न करना खाऊन-पिकत तो व्यर्थ आपले दिवस घालवीत असे. त्याला तीन भिन्न होते. एक मोठा पापी होता, त्याने केसं नाही असं कुठलं ही पाप नसेल, दुसरा म्हणजे सर्व दुर्गुणांचं आगर होतं. तिसरा ही अमाच होता, जगातील सर्व वाईट सवयी त्याला होत्या.

गोमेश्वरला एकच बहीण होती. तिचं लग्न करण्यासाठी वडिलांनी शेजारच्या गावातील आपले शेत विकले आणि

जिद्दीची रक्कम घेऊन रात्रीच्या बेळी ते आपल्या गावी जाण्यासाठी निघाले. कुणी तरी त्यांचा पाठलाग करताना दिसले. सोमेश्वरच्या बडिलांना संशय आला की हे चोर असावेत. म्हणून त्यांनी आपल्या जवळची रक्कम वडाच्या झाडाखाली गाडून ठेवली आणि आपल्या गावाकडे निघाले. गावापर्यंत पोचताच चोरांनी त्यांना घेरले, आणि रक्कम न मिळाल्याने बडिलांना मार-पीट करून ते पळून गेले.

झालेल्या जखमांमुळे सोमेश्वरच्या बडिलांनी खाट पकडली आणि दोन चार दिवसांत त्यातच त्यांचा अंत झाला. मरणापूर्वी सोमेश्वरला जवळ बोलवून

वडाच्या झाडाखाली लपवलेल्या रक्कमेबाबत त्यांनी माहिती दिली. आणि सांगितले- "ती रक्कम आणून योग्य मुहूर्तावर बहिणीचं लग्न करून टाक."

सोमेश्वर इतका आळशी होता की वडाच्या झाडाखालची रक्कम आणण्याचे तो टाळत राहिला. आता जेव्हा बहिणीचं लग्न दोन दिवसांवर आलं आणि आईने पुन्हा-पुन्हा पैसे आणायला सांगितले, तेव्हा रात्रीच्या वेळी कुंदळ घेऊन सोमेश्वर त्या कामगिरीवर निघाला. दिवस भराच्या गप्पात दुष्ट मित्रांना हे सर्व समजलं होतं. म्हणून रात्री त्यांनी सोमेश्वरचा पाठलाग केला. सोमेश्वरला याचा काही पत्ताच नव्हता.

पण लवकरच सोमेश्वरच्या लक्षात आलं की आपल्या मागे कुणी येत आहे. म्हणून दुसऱ्याच एका वडाखाली जाऊन तो जमीन खोदू लागला. तेव्हा त्या दुष्ट मित्रांनी मागून एक मोठा दगड उचलून सोमेश्वरावर फेंकला. त्या दगडाने झालेल्या खोल जखमेमुळे सोमेश्वर तेथेच मरून पडला.

त्याच वेळी कोठूनसे तीन बाघ तेथे आले. धमदेवीने नर्स काही त्यांना पाठवले होतं आणि त्या तीन बाघांनी दुष्ट मित्रांना मारून टाकलं.

आळशी भूत अशा रीतीने आपली

कहाणी सांगून म्हणालं- "पैसे आणण्यासाठी गेलेला मी जेव्हा असा मरून गेलो, तेव्हा माझ्या बहिणीचं लग्न व्हायचं राहून गेलं. आणि या दुःस्थाने माझी आई व बहीण यांनी प्राण सोडले. माझ्या निन्ही दुष्ट मित्रांचे आत्मे नरकाने गेले. मी पेंतात्मा बनून असा इकडे-तिकडे भटकत आहे."

एवढ्यात ते एका वडाच्या झाडापाशी आले. भूताने जिथे खोदायला सांगितले तिथे खोदून परमेश्वराने काही पैसे काढले. आता भूत परमेश्वराला म्हणालं- "आज संध्याकाळी आपल्या रडण्याच्या मुलाला घेऊन जाताना मी तुझ्या बायकोला रस्त्यात पाहिलं. भुकेने रडत असलेल्या तुझ्या मुलाला ती म्हणत होती- "एका आळशी भाणसाचा मुलगा म्हणून तू जन्माला आलास न? हा त्रास तुला आता भोगायलाच लागणार. मी तरी काय करू बाळा?" असं म्हणून तुझी

बायको ही रडू लागली. माझ्या ही डोळ्यात अश्रू आले. आता हे पैसे घेऊन तू एक छोटा धंदो सुरू कर. आळशीपणामुळे माझं कसं नुकसान झालं, तू पाहिलसंवा!" एवढं बोलून भूत आल्या वाटेने निघून गेलं.

परमेश्वरने पैसे नीट पारखून पाहिले. ते जुने होते. प्रचारात नसलेल्या या नाण्यांचा काही उपयोग नव्हता. आता तो घरी आला नि मेहनतीने काम करू लागला. त्याने आपल्या बायकोला पत्र लिहिले- "मी शेतीच्या कामात गुंतलो आहे. तू मुलाला घेऊन ताबडतोब इकडे ये. आळशीपणाच्या चुकीबद्दल मला क्षमा कर."

नवऱ्यात बदल झालेला पाहून नागमणि खुश झाली. मोठ्या आनंदाने आपल्या नवऱ्याच्या घरी जाण्याची तयारी करू लागली.

हजरजबाबी भिकारी

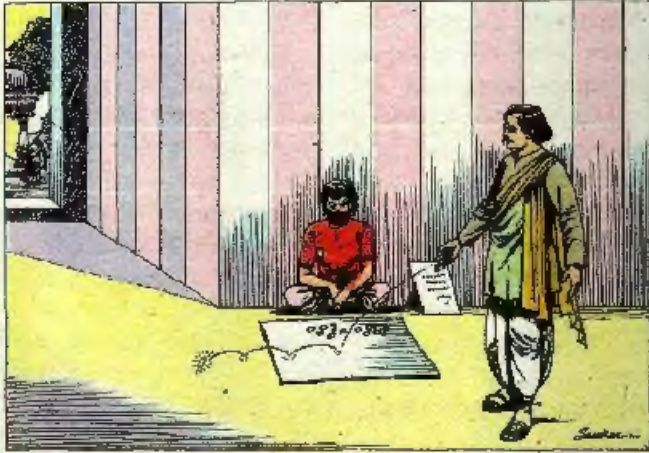
महिमापुरीतील एका देवळासमोर बसून एक भिकारी भौक सागत आहे. 'मी अंधछा आहे! भौक सावी' अशी अक्षरे लिहिलेली एक फळी त्याच्याजवळ होती. त्याच्या बाबुने आपले बौक त्याच्या समोर पसरलेल्या फडक्यावर मागील टाकून जात असत.

एकदा एका भक्ताने जरा चुकून एक नाणे फेकले. ते पसरलेल्या जाणून फडक्यापासून जरा दूर पडले. तेव्हा तो भिकारी ताबडतोब आपल्या जागेवरून उठला, जसु त्याने ते नाणे चुकवून जाणून फडक्यावर टाकले.

हा सारा प्रकार पाहून त्या भक्ताना समजून चुकले की भिकारी अंधछा तर मुळीच नाहीये! त्याला पसरलेला राग आला, जसु भिकार्याला इतकाच तो म्हणाला, "बरे तुला तर चांपलं दिसतंय ना? मग फळीवर 'अंधछा' असं का लिहिलेलं? कोकणा वसं फडक्याला ताज नाही बाटत?"

धावर जराही न डगमगता तो भिकारी म्हणाला, "बाफ करा महाराज! मी खरं म्हणजे 'मुका' आहे. पण फळीवर लिहिणाराने चुकून 'अंधछा' असं लिहितंय!"

"ओहो! असं आहे होय? बरं डबूल पुढे नीट लिहिता आसता येणाऱ्याकडून बरोबर लिहून घे! कळतं?" असा सल्ला देऊन भक्त आपल्या बाटेने विभूज गेला

अद्भुत फूल

आपल्या देशाच्या ईशान्येला माणिक्यपुरी राज्य होते. वसन्त ऋतूच्या स्वागताप्रीत्यर्थ या राज्यात एक महिनाभर वसन्तोत्सव साजरा केला जाई. पहाडा-जंगलांनी वेढलेले हे माणिक्यपुरी राज्य वसंतऋतू सुरू होताच निसर्गसौन्दर्याने भरून जाई, सर्वत्र पसरलेली हिरवळ, हिरवीगार साडेमुबुपे आणि रंगीबेरंगी फुलांवर जुडणारी सुन्बर फुलपाखरे, तऱ्हेतऱ्हेचे पशु-पक्षी यांच्या साह्याने निसर्गदिवी राज्यावर सौन्दर्याची अधळण करी. यामुळेच तेथे वसन्तोत्सव बाटाभाटाने साजरा होई. वसन्तोत्सव पाहण्यासाठी शेजारच्या राज्यातून ही लोक

येत. अशा वेळी लोकांच्या उत्साहाला उधाण येई.

माणिक्यपुरीवर राजा प्रतापवर्मा राज्य करित होता. एक आदर्श राजा म्हणून त्याची प्रसिद्धी होती. पिता पुण्यवर्मा याची आज्ञा पाळून जहान वयातच प्रतापवर्माने राज्याची धुरा समर्पणाने आपल्या खांद्यावर अचलली जसु प्रजारंजक पालक म्हणून प्रजेबरोबरच आपल्या पित्यालाही आर्वादिता केले व त्याची शान्तासक्ती मिळवली.

जनप्रिय राजा म्हणून प्रतापवर्माला कीर्ति मिळाली. आपल्या राज्यात शांति व सुरक्षा स्थापन करून त्याने आपापसाच्या

बांबोवा

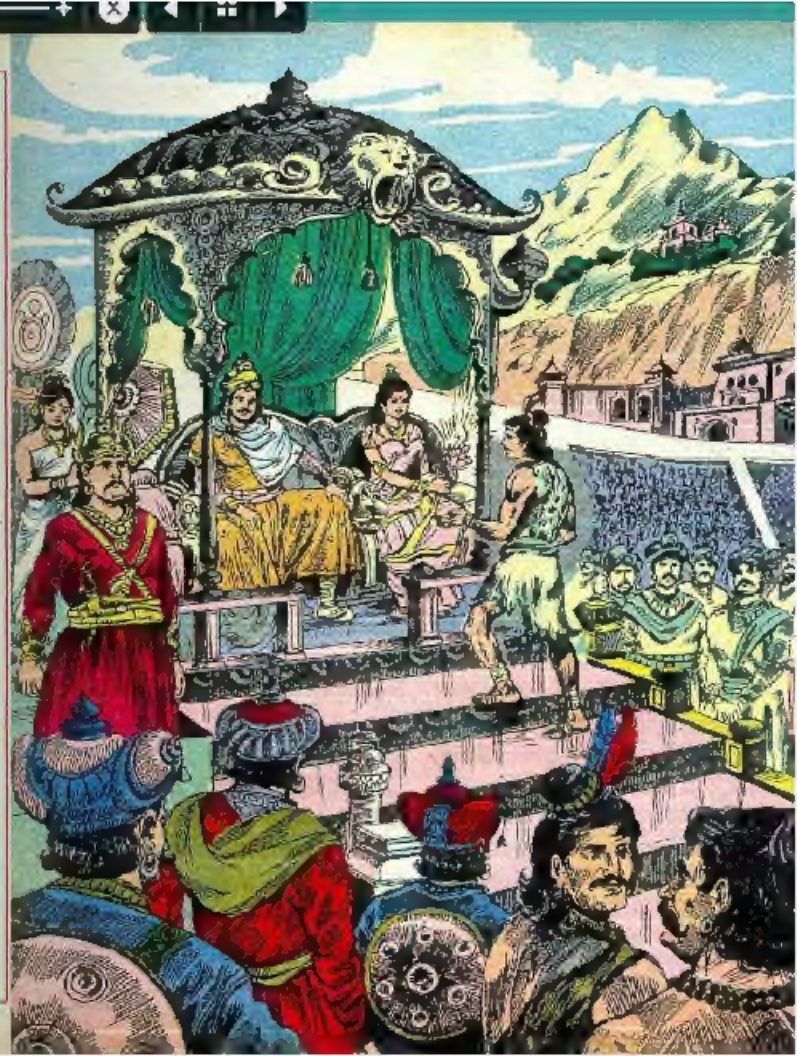
राज्यांशीही स्नेहसंबंध प्रस्थापित केले. त्यामुळे युद्धभव नसलेले नागरिक सुखाने कसलकमण करू लागले.

अशा प्रकारे शांति व संरक्षण असल्यामुळे प्रजा बुत्सव-समारंभ वरीर मोठ्या उत्साहाने साजरे करी. विशेषतः दरवर्षी येणारा वसन्तोत्सव आबालवृद्ध सारेच अरबन्त पाटापाटाने व अहमदमिकेने साजरा करीत. प्रिंश स्पर्धा, विविध रंजन-कार्यक्रम, नाटके, संगीत-सभा, व्याख्याने इत्यादि कार्यक्रमांची रेल-बेल होई.

प्रतापसर्मा माणिक्यपूरीचा राजा बमून पंचवीस वर्षे पूर्ण होत असल्याने, या

वर्षीच्या वसन्तोत्सव तर खासच वैचवाने करायचे ठरले व अनेकानेक योजना बनू लागल्या. केवळ कीडाच नव्हे, तर संगीत-साहित्य व ललितकलांच्या स्पर्धांच्याही योजना तयार झाल्या. कवि-पंडितांची पंडित-सभा बोववापचेही ठरले. या सर्वांमधे भाग घेण्यासाठी आसपासच्या राज्यांतल्या कीडापटू, कलाकर व कवि-पंडितांनाही आमन्त्रणे गेली.

प्रथम कीडा स्पर्धा झाल्या. या स्पर्धामधे एक पहाडी जातीच्या युवकाने सर्वात अधिक चढाओढी जिंकून सर्वांचे लक्ष वेधून घेतले. आधी तो मल्लवृद्धात विजयी झाला; नंतर हातात वेत घेऊन त्याच्या साह्याने खेळण्यात येणाऱ्या 'कुंबे' नामक खेळतही त्याने आपले अतुल प्राविण्य दाखवले. या वर्षी एक नवीन स्पर्धाही सुरू करण्यात आलेली होती. एक कडक-मजबूत व पक्का नारळ मैदानात ठेवण्यात आला. स्पर्धकाने घोड्यावरून येऊन आपल्या हातातल्या काठीने जोराचा तळावा नालून नारळ चेंडूसारखा हनेत बुडवायचा-अशी ती स्पर्धा होती. या खेळचे नाव होते मक्की. या स्पर्धेतही आपल्या जत्याचा नेता म्हणून भाग घेऊन तो नारळ-चेंडू घोड्यावरून काठीने बुडवण्यात तो पुढक

सफल झाला. त्याचा हा विजय पाहून प्रेक्षकांनी आनन्दाने टाळ्यांचा कडकडाट केला.

क्रीडा-स्पर्धानंतर बक्षिसे वाटण्यात आली. राजा प्रतापवर्माने स्वहस्ते सर्व स्पर्धकांना बक्षिसे दिली. सर्वांत जास्त बक्षिसे षटकावणाऱ्या त्या पहाडी युवकाकडे प्रेमाने पहात राजाने विचारले, "नाव काय घेता तू?"

"माझं नाव अस्तुंग आहे महाराज!" त्या युवकाने नम्रतेने नाव सांगितले. नंतर आपल्या भिर्वाच्या टोळीकडे निर्देश करीत तो म्हणाला, "महाराज, हे सगळे माझ्याबरोबर आलेले माझे मित्र आहेत.

आम्ही सारे शुंगमाय पहाडात रहाणाऱ्या कबिल्यातले आहोत. आपल्या राज्यात होणाऱ्या स्पर्धात आम्ही यावेळी प्रथमच भाग घेत आहोत."

राजाच्या चेहऱ्यावर मन्द हसू तरळले. तेव्हा अस्तुंगने आपल्या भिर्वाची एकल्या हातातून षटकन एक पुष्पगुच्छ घेतला व चौथऱ्याच्या पायऱ्या चढून युवराणीच्या हातात तो देत अस्तुंग म्हणाला, "राजकुमारीजी, आपल्याला फुलांचं फार वेड आहे, असं ऐकतंय मी!" आमच्या प्राप्तातल्या या अपूर्व अशा फुलांचा आपण स्वीकार करावा." नंतर तो चौथऱ्यावरून खाली उतरला.

पुष्पगुच्छाकडे एकवार प्रेमाने पाहून आनन्दाने आपल्या पित्काकडे बघून राजकुमारी म्हणाली, "बाबा, असली सुन्दर फुलं मी पूर्वी कधीच पाहिली नाहीत. या फुलांची रोपं आपल्या अुद्यानात नाहीत. ती आणण्याची व्यवस्था करायला हा युवक नक्कीच आपल्याला मदत करील. त्यांना फुलं आली म्हणजे आपली वाग अनुपम सौंदर्याने खुलेल!"

राजाने मान हलवून ते कबूल केले. घोड्या वेळाने सारा बक्षिस-समारंभ पूर्ण झाल्यावर अुपस्थित लोकांना अुद्देशून राजा प्रतापवर्मा म्हणाला, "माझ्या श्रिय

प्रजाजन हो! या वर्षीच्या वसन्तोत्सवाचे कार्यक्रम खूप आठामाटाने साजरे होत आहेत. विशेषतः क्रीडास्पर्धा तर फारच आकर्षक झाल्या. त्यात भाग घेऊन पहाडी जल्म्याच्या नायक अस्तुंगने जे विशेष प्राविण्य दाखवले, ते फारच कौतुकास्पद आहे. त्यामुळे या वर्षी सुरू केलेल्या नव्या खेळाचं नाव या पहाडी प्रजेचं निवासस्थान शुंगमायवरून 'मायक्रीडा' असं मी ठेवत आहे. इतकंच नव्हे, तर या वर्षापासून मी आपल्या सैन्यात या पहाडी जातीच्या युवकांना भरती करणार. अुद्याही राजगार सर्वांना खुलं ठेवण्यात येईल. तुम्हालाही ज्यांना राजशाखात यायचं असेल त्यांनी वेधडक यावे आणि राजपरिवाराबरोबर आपला वेळ आनन्दात घालवावा. लैरंजी-माता आपलं रक्षण करो! तुम्हा सर्वांना माझे आशीर्वाद!"

राजाचे हे बोलणे ऐकून तेथे जमलेल्या हजारो लोकांनी आरोळ्या दिल्या, "राजा प्रतापवर्माचा विजय असो! युवराणी प्रियंवदाचा जयजयकार असो!"

राजा व युवराणी निरनिराळ्या रथातून राजवाड्याकडे परतले. राजाच्या रथात त्याच्याबरोबर सेनापती गंधीरसिंह आणि राजकुमारी बरोबर तिच्या रथात तिच्या

दोन सख्या होत्या. राजमार्यावरून रथ जाऊ लागले. तेव्हा रस्त्याच्या दूतर्फां अुभे राहून प्रजाजन त्यांना नमस्कार करून सदिच्छा व्यक्त करत होते.

राजवाड्यात पोचल्याबरोबर राजकुमारीने पुष्पगुच्छ नीट आकर्षकपणे लावून ठेवण्यासाठी काचेचे मोठे फूलदान मागवून घेतले आणि मोठ्या प्रेमाने ती सारी फुले त्यात लावून ठेवली. अस्तुंगकडून मिळालेल्या त्या सुन्दर फुलांमुळे युवराणीचे कस अधिकच सुन्दर दिसू लागले.

दुसऱ्या दिवशी सकाळी बहुविधांनी भांगरिक्त राजवाड्याकडे येऊ लागले.

राज युवराणी व राजपरिवारातील अन्य लोक वरच्या मजल्याच्या सज्जात असे राहून त्यांच्या शुभकामनांचा हात धलवून स्वीकार करू लागले.

तरुण-तरुणी एकमेकांवर रंजीत पाणी व गुलाब अक्षतून आनन्दाने नाचू-गाऊ लागले अन् अशा प्रकारे त्यांनी आपला सारा दिवस मौज-मजेत घालवला.

संध्याकाळी अस्सवाची गर्दी कमी झाल्यावर सेनापतीला बोलावून घेऊन राजा म्हणाला, "परवा श्रृंगमाय पर्वतभागातून आलेल्या अत्तुंगने युवराणीला दिलेला पुष्पगुच्छ पाहिलात ना? त्या फुलांची रोप आपल्या बुघानात

लावावी अशी प्रियंवदेची इच्छा आहे. आपल्या सैन्यातल्या दोन समर्थ अशा शिपायांना निवडून त्यांना ताबडतोब श्रृंगमाय पर्वताकडे पाठवून ती रोप आणायची व्यवस्था करा. त्यांना अत्तुंग मंडत करू शकेल. तेंव्हा तेथे पोचल्यावरचोर व प्रथम अत्तुंगला भेटण्याबाबत त्यांना आदेश द्या."

"जरी अशा" असे म्हणून सेनापती गंभीरसिंह तेथून निघाला. आणि थोड्याच वेळात दोन चांगल्या धडधाकट अन् बळकट शिपायांना बरोबर घेऊन तेथे आला. युवराणीच्या महालातली ती फुले दाखवून, त्यांनी काय कामगिरी करायची आहे ते त्यांना समजावून दिले.

ती फुले पाहून शिपाई फारच खूश झाले. ते म्हणाले, "ही फुलं फारच झकस आहेत. ती जोळखण तर खूपच सोपं आहे!" नंतर राजकुमारीकडे बळून ते म्हणाले, "युवराणी, या फुलांची रोप घेऊनच आम्ही परत येऊ. निरोप द्या आम्हाला, तिघतो आम्ही!" अन् ते निघून गेले.

शिपायांना श्रृंगमाय पर्वताकडे जाऊन एक आठवडा लोटला, तरी ते परत न आल्याने युवराणी काळजीत पडली. अन् ती अधिकच अतापीछपणे त्यांची वाट पाहू लागली. अत्तुंगने दिलेली फुले

दहा दिवस गेले, तरी जशीच्या तशी लाजी, टबटबीत राहिली होती. ती पाहून युवराणीला फार आनन्द होई.

पहाता पहाता तीन आठवडे लोटले आणि फुलझाडांच्या शोधात गेलेले शिपाई आणखी फुले घेऊन राजधानीला परत आले. सेनापती गंभीरसिंह त्या दोघांना बरोबर घेऊन राजवाड्यात आला. राजा व युवराणी या मंडळींना पाहून आनन्दित झाले. ती फुले युवराणीच्या हाती घेऊन गंभीरसिंह राजाला म्हणाला, "महाराज, या शिपायांना ही फुलंच तेवढी मिळाली, रोप नाही मिळू शकली."

राजाने प्रश्नार्थक दृष्टीने शिपायांकडे पहाताच त्यांच्यातला एकजण म्हणाला, "महाराज, अनेक अडचणींना तोंड देत आम्ही श्रृंगमाय पर्वतभागात पोचलो आणि अत्तुंगला भेटलो. आम्हाला पाहून तो फारच खूश झाला. त्याने मग आम्हाला तिथून बरंच दूर असलेल्या डोंगराळ भागात नेलं. त्या डोंगरांवर लहान रोप म्हणून बांबूसारखी अत्तुंग आकाशाला भिडणारी रोप होती; अन् त्यांच्या टोकंवर चमकणारी ही फुलं दिसली. यांच्या चमकत्या रूपामुळे तिचले लोक यांना 'विजेची फुल' असं म्हणतात. अन् ही शंभर वर्षातून एकदाच फुलत

असल्याने यांना 'शलाब्दी फुल' असंही म्हणतात. त्या माणसांनाही ही फुल त्यांच्या आयुष्यात प्रथमच दिसत आहेत महाराज! फुलं लागल्यानंतर दोन वर्षांनी त्या जागी थव्या थव्यांनी यांची रोप येतात. त्यांना फुलं लागायला पुन्हां शंभर वर्ष लागतात. तिथल्या म्हाताऱ्या माणसांकडून ही गोष्ट आम्हाला कळली महाराज! युवराणीची निराशा होऊ नये म्हणून आम्ही त्यातलं एक झाड कापायला लावून ही फुल आणलीत."

शिपायाचे हे बोलणे ऐकून राजाला मोठे आश्चर्य वाटले. तो म्हणाला, "मोठ्या नवलाची गोष्ट आहे ही! ठीक

आहे, दोन वर्षांनी जेव्हा ती रोपे अगवून येतील, तेव्हा ती भागवून आपण आपल्या अज्ञानात लावू या."

"आणि त्या रोपांना खंयच वर्षांनी फुल लागतील, ती पहानं काही माझ्या माग्यात नसेल!" निपरोमे राजकन्या बुध्दगारली.

राजा त्या शिपायांना म्हणाला, "ठीक आहे. तुम्ही खूप कष्ट करून बरीचशी माहिती मिळवलीत, अन् ही फुलही काढलीत. आताही जाहे मी तुमचा." अन् त्यांचा बुध्द शीरव करून राजाने त्यांना निरोप दिला.

फुलांवाडतशी ही शिपायांकडून मिळालेली माहिती जवळेत प्रभुत झाली. राजगुरू सौरीनाथच्या यांनीही ही बातमी गेली. 'शताब्दी फूल' हे राज्य ऐकताच तो चमकला. या राजगुरूने अनेक शास्त्रे अभ्यासली होती; तो चांगला विद्वान असून राज्यराज्याचे जसे चिंतनारा होता तो. ताबडतोब आपले ताडपत्रांचे ग्रंथ चाळून काही माहिती मिळाले की, हे शोधू

लागला. नंतर आपण काही आवश्यक बोलणं करण्यासाठी येत आहोत असा निरोप त्याने राजाकडे पाठवला.

राजगुरू आपल्याकडे आता का येत आहे याबद्दल राजाना आश्चर्य वाटले. राजगुरू राजवाड्यात आले, तेव्हा स्वतः बुटे होऊन राजाने त्यांचे स्वागत केले, आणि त्यांना आसन दिले. "आपलं असं अचानक येण्याचं कारण...." राजाने आपले मान्य अर्धवटच सोडले. "एक विशेष समतार देण्यासाठी आनंद मी राजा!" राजगुरू म्हणाले.

राजा प्रश्नार्थक दुष्टीने पाहू लागला, तेव्हा गुरूजी म्हणाले "मी शताब्दि फुलांबद्दल ऐकलं. ही शार्ड लापणं हे राजविराज न राजवण्याला अशुभ आहे."

"अशुभ? आपण काय म्हणता आहात?" आपल्या कानांवर विश्वास बसत नसल्यासारखा चेहेऱ्याचे राजा राजगुरूकडे पाहू लागला. कामरा:

विशेष योग्यता

दुर्लभचर्ची राजा विक्रम पुन्हा त्या शताब्दीकडे गेला अन् फास्दीवरून त्रेत काढून ते आपल्या खांद्यावर लादून नेहमी प्रमाणे मीन धारण करून तो स्मशानाची जट चालू लागला. तेव्हा त्या प्रेतातला वेताळ बोलू लागला, "राजा काही लोकना खूप प्रामाणिकपणे अन् मेहनतीने प्रयत्न करूनही आपला हेतु साधण्यात यश मिळत नाही. ते अपेक्षा अधिकपूर्ण निर्णय घेऊन, एक प्रकारे आत्मबलवाच करत असतात. अज्ञाहरण म्हणून आपल्या मुलाच्या विवाहाच्या आवतीत अधिकपूर्ण निर्णय घेणाऱ्या राजा विशालशर्माची गोष्ट मी तुला सांगतो. सावध चित्ताने ती ऐक." आणि वेताळ गोष्ट सांगू लागला-

खूप वर्षांपूर्वी वैशाखी देशावर राजा विशालशर्माचे राज्य होते. त्याला एक बहीण होती. एका मुलीचा जन्म देऊन

वेताळाच्या गोष्टी

लगेच या बहिणीने 'राम' म्हटला विशालशर्माने मेहुण्याची परवानगी घेऊन आपल्या लहातरया भाचीला आपल्याकडे ठेवून घेऊन तिचा मोठ्या प्रेमाने सांभाळ केला त्याने तिचे नाव 'वैशाली' असे ठेवले राजाच्या मनात होणे, की वैशाली अप्पर झाली की आपल्या एकुलत्या एक मुलाचा-विजयवर्माचा विवाह तिच्याशी करून द्यावा

विजयवर्मा वैशालीकडे विशेष लक्ष देत नसे, ही गोष्ट छानी आल्यामुळे राजाच्या मनात 'शका येई की - विजयवर्मा या विवाहाला नकार तर नाही

देणार ना? शोबटी एकदा विशालवर्माने आपल्या मनची गोष्ट विजयवर्मासमोर प्रकट केली

विजयवर्माने जरा वेळ गप्प राहिल्यानंतर म्हटले, "वैशाली कदाचित एक चांगली सहधर्मचारिणी होऊ शकेल! पण बाबा, माझ्या मते भावी राजाची महाराणी चवण्याची योग्यता मात्र तिच्यात मुळीच नाहीये."

"मुला, त्याला टोसणा देत राजा म्हणाला, "ओहो! चांगली सहधर्मचारिणी होण्यापेक्षाही, महाराणी होण्यासाठी मुलीत आणखी काही विशेष योग्यता असावी लागते हे मला नव्हत माहीत! मग सांग ना तशी योग्यता वैशालीत नाही, तर आणखी कोणात आहे?"

विजयवर्मा बिलकुल भागेपुढे न पहाता सरळ कुत्तरला, "माझ्याच अगोबर शिक्षण घेतलेली, आपल्या महामनापतीची कन्या सौमित्री, ही माझ्या दृष्टीने यासाठी पूर्ण लायक आहे."

या उत्तराने राजा विशालवर्मा चांगलाच थडकला. रागाने तो म्हणाला, "सौमित्री वैशालीपेक्षा अधिक लायक आहे? दिसण्यात की सुशीलतेत? कोणती विशेष लायकी आहे तिच्यात?"

विजयवर्मा ने शांतपणे म्हटले,

"बाबा, माफ करा मला! पण आता तुम्ही रागात आहात. माझ बोलणे तुम्हाला नक्कीच कडू वाटेन."

हे ऐकून राजा तेथून उठून निघून गेला. पण यानंतरही तोच प्रस्ताव राजाने दोन-चार वेळा मुलासमोर मांडला असता, त्याने प्रत्येक वेळी आपले पहिले उत्तरच ऐकवले.

विजयवर्माचे तेच ते उत्तर ऐकून राजा विशाल वर्मा नैतगून एकदा म्हणाला, "तू आपला हट्ट सोडणार नाहीस असं दिसतय तुझं लग्न म्हणजे अशी एक मोठी समस्या होईल वसं मला स्वप्नतही कधी वाटसं नव्हत."

यामुळे आपल्या पित्याच्या मनाला किती क्लेश होत आहेत हे विजयवर्मांना कळून चुकले तो म्हणाला, "बाबा, या कठीण समस्येचं उत्तर मी शोधून ठेवलय. तुम्ही असं करा, मी तुम्हाला एक गोष्ट सांगतो. तिच्या शोबटी मी काही प्रश्न विचारिन अहं, त्याची उत्तरं तुम्ही नाही जायची वैशाली अन् सौमित्री या दोघींनाही तुम्ही ती गोष्ट ऐकवायची. त्या जी उत्तर देतील, ती ऐकूनच तुम्हाला या समस्येचं उत्तर सापडेल."

विशालवर्माचा निरुपायच होता! त्याने ती संपूर्ण गोष्ट ऐकली: अन् दुसऱ्या दिवशी अंतःपुरात जाऊन बीणाबादनात

मग असलेल्या वैशाली व सौमित्रीशी प्रथम काही इकडच्या-तिकडच्या गप्पा मारल्या. नंतर सहज विषय काढून तो त्यांना म्हणाला, "मी तुम्हा दोघींना एक छानशी गोष्ट सांगतो. नीट सावध चित्ताने ऐका." राजा गोष्ट सांगू लागला- खूप वर्षांपूर्वी अवंतीवर राज्य करणाऱ्या राजा सिंहकेतुला दोन राण्या होत्या. वंशारीतीप्रमाणे वडीलघाऱ्यांनी पसंत केलेली स्वर्णलता त्याची थोरली पत्नी-धर्मपत्नी-होती. पण धाकटी पत्नी श्रीलेखा हिच्याशी राजाने स्वतःच तिच्या गुण व व्यक्तित्वावर खूप होऊन विवाह केला होता.

थोरली पत्नी स्वर्णलता हिला बाटे, की राजा श्रीलेखेवरच अधिक प्रेम करतो, अन् त्यामुळे ती दुःखी अने. श्रीलेखा खूपदा पुरुषवेष धारण करून राजाबरोबर फिरत असे, शिकार व राज्यकारभार यात बरोबरीने भाग घेत असे. खूप विचार करून स्वर्णलतेने एक विचार पक्का केला व तिने राजाला सांगून टाकले की, आपली पुरुषवेष धारण करून राजाबरोबर फिरायची इच्छा आहे.

यावर राजा विशालवर्मा मन्दस्मित करून म्हणाला, "ठीक आहे, आपण तुझ्या म्हणण्याप्रमाणे करू."

यानंतर एक आठवड्यानेच स्वर्णलता

पुरुषवेषात आपल्या पतीबरोबर शिकारीसाठी जंगलात गेली. जंगलात भिल्लांच्या झोपड्या एकमेकीं पासून तुटक, अशा खूप दूरवर पसरलेल्या होत्या. शिकार करताना थकलेला राजा आपल्या पत्नीसह एका झोपडीत गेला. झोपडीत भिल्ल स्त्री एकटीच होती तिने मोठ्या आदराने राजदम्भतीला बसवून घेतले, अन् मातीच्या खोच पेल्यातून दोघांना एक काहीसा निराळाच पदार्थ देत म्हटले, "आम्हा भिल्लांच्या घरी खास करून हा पदार्थ बनवला जातो महाराज!" अन् असे सांगताना त्या स्त्रीच्या चेहऱ्यावर विशेष संतोष दिसत होता.

मिहकेतूने हसतच तिच्या हातून मातीचा पेला घेतला व तो खाय पदार्थ प्रेमाने खाऊ लागला. स्वर्णलतेने मात्र त्या पदार्थाचा शहिला घास घेततच तिला कसेसेच होअू लागले. राजा मात्र आनन्दाने खात राहिला.

पेल्यातला सारा पदार्थ संपल्यावर राजा त्या स्त्रीला म्हणाला, "तुझा हा पदार्थ खूपच छान आहे हं माई! तुझ्याकडे थोडा जंगली मध असेल, तर तो ही दे ना."

हे ऐकून भिल्ल स्त्रीला फारच आनन्द वाटला तिने लगेच दोन पेल्यातून मधही आणून ती त्यांच्यासमोर ठेवला मध

प्यायल्यानंतर तिथेच जरासा आराम करून राजदम्भतय झोपडीतून बाहेर पडले.

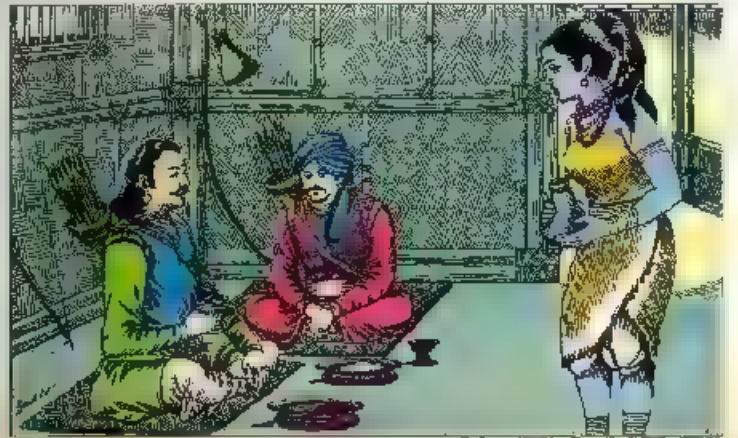
स्वर्णलता राजाला म्हणाली "महाराज, एक मिनिट थांबा, आलेच मी" अन् ती भिल्ल स्त्रीला पुन्हा झोपडीत घेऊन गेली व तिने तो पदार्थ कसा बनवायचा याची कृति विचारून घेतली.

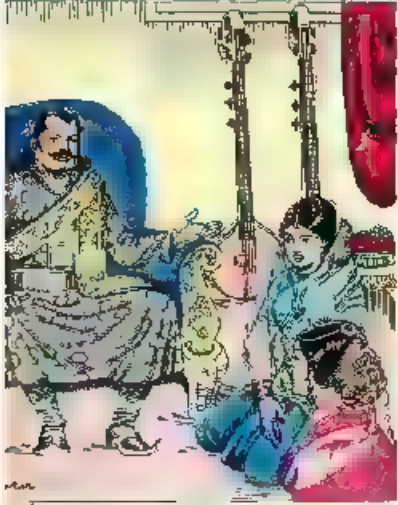
एका आठवड्यानंतर राजा सिंहकेतू जेव्हा आपली थोरली राणी स्वर्णलता हिच्या अंतःपुरात गेला, तेव्हा तिथे एवढ मोठ्या सुवर्णपात्रात खूपसा एक पदार्थ त्याला द्यायला दिला व म्हटले, "त्या दिवशी भिल्लाच्या झोपडीत तुम्ही जो

पदार्थ मोठ्या प्रेमान खाल्लात, तोच आहे हा."

तेव्हा हसत हसत सिंहकेतूने ते सुवर्णपात्र जवळच्या टेबलावर ठेवले आणि आपल्या गळ्यातली मोत्याची माळ काढून राणीच्या गळ्यात घालत म्हटले "माझ्याबद्दल तुझ्या मनातलं प्रेम अन् श्रद्धा पाहून मला फार बरं वाटतंय देवी! तुझ्यासारख्या अशा सुकोमल शरीरपुष्पासारख्या स्त्रीने अंतःपुरातच रहाणं बरं माझ्याबरोबर बाहेर भटकून तुझ कष्ट सहन करणं मला मुळीच आवडणार नाही."

पतीच्या या बोलण्यावर खूश व्हाव की दुःखी, हे स्वर्णलतेला कळेल ती तरीच

गण्य राहिली

ही गोष्ट पूर्ण करून वैशाली अन् सौमित्रीकडे पहात विशालवर्माने विचारले, "राजा सिंहकेतूचं स्वर्णलता अन् श्रीलेखा यांच्याशी वागणं बरादी परस्परविरोधी आहे, वसा मला संशय येतोय पण हे वागणं बरोबर आहे की नाही?"

वैशाली ताबडतोब उत्तरली, "सिंहकेतूच स्वर्णलतेशी वागणं बरोबर नाही, नात कधी संशयच नाही दोघीही बायका धोड्यावर बसू शकतात तसवार चावचू शकतात, तेव्हा दोघीही सारख्याच आहेत ना मग राजा फक्त श्रीलेखेला

आपल्या बरोबर बाहेर नेऊ इच्छितो अन् स्वर्णलतेला मात्र अंतःपुरातच खंबून ठेऊ पहातो. यावरून कळून चुकतं, की त्याच वागणं बरोबर नव्हे."

आता विशालवर्माने सौमित्रीला विचारले, "तुझं काय म्हणणं आहे वाळ? तुलाही असंच वाटतय का?"

शेवटे हसत नकारात्मक ढोके हसत सौमित्री उत्तरली, "सिंहकेतूचं वागणं योग्यच आहे त्याच्या वागण्यावरून त्याची शासन-कशाबता आणि मानवतावादी दृष्टिकोन दिसून येतोय म्हा राजा!"

हे उत्तर ऐकून राजा विशालदेव काहीसा चमकलाच, पण गण्य राहून तो काही विचार करत राहिला. अन् थोड्या वेळाने तिथून निघून गेला

यानंतर एक महिन्याने सौमित्री विजयवर्मा यांचा विवाह मोठ्या थाटामाथत पार पडला. अन् राजाने राज्यकारभार आपल्या पुत्रावर सोपवला

इतकी गोष्ट सांगितल्यावर वेताळने विक्रमराजाला प्रश्न केला, "राजा वैशाली आणि सौमित्री यांच्या अंतरामध्ये असा कस फरक आहे, की ज्यामुळे राजा विजयवर्माला संतोष वाटला? सारख्याच सुशील व विद्वान बायकांमध्ये सिंहकेतूने श्रीलेखेलाच जास्त मान का दिला? त्याच हे वागणं अनुचित नव्हे का? अन् अशा

परिस्थितीत राजा विशालवर्माला सौमित्रीचं अंतर अधिक पसन्त का पडलं? तिलाच आपली सून म्हणून त्यानं का पसंत केलं? पुढाचं मता तर अगोदर पासूनच वैशालीच्या विरुद्ध होतं, मग सौमित्रीचं अंतर पसंत करून राजाने एक प्रकारे आत्मबंधना नाही का केली? या प्रश्नांची उत्तरं माहीत असूनही देण्याचं टाळत, तर हे विक्रमराजा, तुझ्या मस्तकाचे शतश तुकडे होतील!"

राजा विक्रम अस्तरादाखल ओषू लाजला "सर्वसाधारण माणूस व देशाचा शासक असणारा राजा यांचे वागणुकीत पुष्कळास फरक असतो. पूर्ण राज्य म्हणजे राजाचे कटुत्वच असते. स्वतःला मूर्खच न बाबडलेला पदार्थ राजाने त्या भिल्ल स्त्रीला संतोष देण्यासाठीच प्रेमाने खाल्ला स्वर्णलतेने ही गोष्ट ओळखलीच नाही त्याच जागी श्रीलेखा असती, तर तिनं याबद्दल राजाचे कीतुक केले असते,

त्याच्या राजदरतेची प्रशंसा केली असती भिल्ल स्त्रीने दिलेला पदार्थ मुद्दाम बनवून राजाला खाऊ घालण्यात स्वर्णलतेचं अज्ञानच प्रकट होतं, अशा बायकांनी अंतः-पुरात राहणंच खेवस्कर. योग्य परीक्षा करण्याची शक्ति असणाऱ्या श्रीलेखेसारख्या स्त्रियांचा फक्त पतीबरोबर सदासर्वकाळ वावरायला लायक असतात. या गोष्टीत सिंहकेतूची भूमिका विजयवर्मांची, व सौमित्री आणि वैशाली अनुक्रमे श्रीलेखा अन् स्वर्णलता आहेत. खरी गोष्ट जाणूनच राजा विशालवर्माने पुढाचं म्हणणं मान्य करून हा विवाह घडवून आणला, यात आत्मबंधनेचा कुठे प्रश्नच नाही."

परंतु असे योग्य उत्तर देऊनही राजा विक्रमकडून मीनमग पडलेच. अन् म्हणूनच पुन्हा त्याच्या हातावर तुरी देअ वेटाळ प्रेतामह अदृश्य होऊन आपल्या माडावर लटकू लागला

मुक्तपक्ष तीन मुन्नाहल शिरोवजातया जग्या ही तीनही मुन्ने शब्दोंकेतीन
जातेन त्यातना सवात थोडा जाते बघोरकेत स्वार्थिक ज्ञानेता, भारतीय
कटवतात एक मुन्नाह

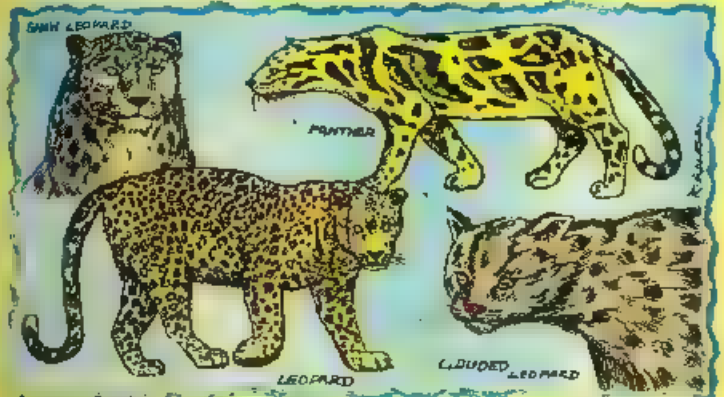
२७ जानेवारीला अमेरिकन अध्यक्ष जॉन फ्रॅंक्लिन डी. रॉस

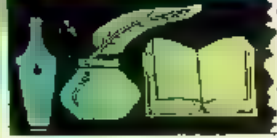
A black and white portrait of a man with dark hair, wearing a suit jacket, white shirt, and a dark tie. He is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a textured, mottled grey.

अमेरिकन सरकारसा भगवान

[illegible]

लोककथांमध्ये नमिराता 'बाबाची माचरी' म्हणजे ज्ञान आणि शिने म्हुणे बाबासा सर्व काही शिकवते, पण मनावर चढवला मात्र शिकवले नाही. चिरप्यांना माच ही कला प्रवगत असते.

आधुनिक भारतातील साहित्य

राजीव मिट्टे झोळोव्हा एक एकटा वाटसरू आपली वाट चामत होती इतक्यात एका मोकट्या मैदानात वगही डाकू त्याला सामोरे आले त्याला कळून आले की हे जवळच्या एक नाव लुटायला निकाले आहेत

"बांध नाहीतर गोळीन बुडवीन जघा" डाकूंचा सरदार फर्कडपणे ओरडला, अन् त्याने विचारले 'कोण आहेस तू?'"

मनासाई ना-दिया

"मी एक बंडखोर आहे. आपल्या देशावर फला घालून आपल्यावर जबरदस्तीन राज्य करणाऱ्या परदेशी अत्याचाऱ्यांशीच फक्त मी लढत असतो जखोव, सर्वसामान्य जनतेला मी कधीच पिडत नाही." त्या एकांड्या वाटसरूने सांगितले

"आम्हीही निष्पाप जनतेला नाही छळत! श्रीमन्त ब्रह्मराजांचाच फक्त तुटून आम्ही मारून टाकतो. 'डाकूंचा सरदार म्हणाला.

"काय? खरंच तुम्ही काय जनतेला आस देत नाही? आपल्या मनालाच खरं खरं विचारा! तुम्ही लुटालुट करायला येताय असं कळताच ते भीतीनं कापू लागतात; घरादार सोडून विचारां जंगलात पळून जातात लोक! तुला नक्कीच माहीत आहे की ते आपली काम शांतीने करूच शकत नाहीत. तुम्ही निघून गेलात की पुन्हा त्या विचारांच्या डोक्यावर पोक्सोची टांगती तलवारा! ते सगळे 'आस देणं' नव्हे तर काय?" वाटसरूने डाकू-सरदाराला विचारले.

हा त्यांचा वाद वेगळ्या वेळ चालला! पण शेवटी चोरांच्या सरदाराला आपलं समर्थन करत येईना, तो काही ओसूच शकेना! त्याला आपले कुकृत्य घुणास्पद वाटू लागले त्या डाकूंचे हृदयपरिवर्तन झाले वाटसरूही आपल्या बाटेने निघून गेला अन् अशा तऱ्हेने गावावरचा

हल्ला दळला.

तो वाटसरू महान समाजसेवक व सुधारक होता. तो म्हणजेच गुजराथेतील रविवंकर महाराज।

सन् १९२७ मध्ये लोकांचा असा विश्वास होता की या रविवंकर महाराजांना काही अद्भुत शक्ति अवगत आहेत. ते जसे म्हणत की रविवंकर महाराज पुरव्या पाण्यावरून चालू शकतात महाराज योग्य वेळी लोकांची सेवा करत, त्यांच्या अपयोगी पडत वृष्ट लोकांवरच नव्हे तर कूर जनावरांवरही त्यांच्या जादूचा प्रभाव पडतो ते असेही म्हणत, की जगदी

दुष्टांवरने दुष्ट लोकही महाराजांच्या प्रपत्ताने सज्जन बनतात

शंभर वर्षांपाहिली अधिक काळ जगून अलिकडेच स्वर्गवासी झालेल्या कै रविवंकर महाराजांचे चरित्र गुजराथी भाषेत 'मन्सायना दिवा' या नावाने प्रकाशित झालेले आहे एकदा रोजक कादम्बरी प्रमाणे वाचल्या जाणाऱ्या या चरित्राचे लेखक होते झवेरचन्द मेवाणी (१८९७-१९४७). त्यांनी गुजराथी भाषेत कथा, कविता, नाटक, कादंबऱ्या वगैरे अनेक साहित्य प्रकारात लेखन केलेले आहे

तुम्हाला माहीत आहे काय?

१. ताजमहालात साधून **महाबळी** गरी कोणती?
२. भारतीय संविधानात कोणत्या राज्यसभेसाठी वापसीत जमून जुमहदवार जाऊनले जाऊन?
३. कोणत्या पक्षाचा प्रेम व शांततेचे 'बिम्ब' प्रचलले जाते?
४. कोणत्या मोठ्यात मोठ्या संपन्न प्राणी कोणता?
५. 'कुबुकी' मुख्यमंत्र्याची संघीयत राज्य कोणते?
६. 'विश्वामित्र' असे कोणत्या स्मृतले जाते?
७. 'का' असे राज्य कोणत्या देशातला कोणतो?
८. भारतीय पुरुषांनुसार आर्गेंटिने सध्यास कोणते?
९. चीनची राजधानी किडिंग आहे परंतु त्या देशातले सर्वात मोठे शहर कोणते?
१०. आधुनिक इमारतीतून उपयोग केला जाणाऱ्या 'लिफ्ट' या शोध कोणी साधला?
११. अतिशय अधिक काळी कोणत्या देशात मिळते?
१२. कोणत्या शास्त्रात पुरस्कार मिळवणाऱ्या अर्थव्यवस्थेतील निष्ठा पुढात कोण?
१३. 'एकेम टोवर' कोठे आहे?
१४. एक मधील इस्लाम नगर पूर्वी कोणत्या नावाने ओळखले जाई?
१५. ब्रिटनने भारताला स्वातंत्र्य देण्यास मान्य केले, तेव्हा तेथील पंतप्रधान कोण होता?
१६. 'रेखासिमा'चा विना कोणत्या मानले जाते?
१७. मधील अर्थव्यवस्थेच्या निधी प्रस्ताव कोणती भाषा बोलली जाते?
१८. एका वर्षाचा पट्ट्याचा पाठव कोणत्या-सो देश कोणता?
१९. आधुनिक रीति पद्धतीचा जन्म कोठे झाला?
२०. दरवाजांना कुठून लावून ती दिवसकाळी अणुबळाची पद्धत कोणत्या देशाने सुरू केली?

उत्तरे

१. ताजमहालात साधून महाबळी गरी कोणती?	२०. दरवाजांना कुठून लावून ती दिवसकाळी अणुबळाची पद्धत कोणत्या देशाने सुरू केली?
२. भारतीय संविधानात कोणत्या राज्यसभेसाठी वापसीत जमून जुमहदवार जाऊनले जाऊन?	२१. अतिशय अधिक काळी कोणत्या देशात मिळते?
३. कोणत्या पक्षाचा प्रेम व शांततेचे 'बिम्ब' प्रचलले जाते?	२२. कोणत्या शास्त्रात पुरस्कार मिळवणाऱ्या अर्थव्यवस्थेतील निष्ठा पुढात कोण?
४. कोणत्या मोठ्यात मोठ्या संपन्न प्राणी कोणता?	२३. 'एकेम टोवर' कोठे आहे?
५. 'कुबुकी' मुख्यमंत्र्याची संघीयत राज्य कोणते?	२४. एक मधील इस्लाम नगर पूर्वी कोणत्या नावाने ओळखले जाई?
६. 'विश्वामित्र' असे कोणत्या स्मृतले जाते?	२५. ब्रिटनने भारताला स्वातंत्र्य देण्यास मान्य केले, तेव्हा तेथील पंतप्रधान कोण होता?
७. 'का' असे राज्य कोणत्या देशातला कोणतो?	२६. 'रेखासिमा'चा विना कोणत्या मानले जाते?
८. भारतीय पुरुषांनुसार आर्गेंटिने सध्यास कोणते?	२७. मधील अर्थव्यवस्थेच्या निधी प्रस्ताव कोणती भाषा बोलली जाते?
९. चीनची राजधानी किडिंग आहे परंतु त्या देशातले सर्वात मोठे शहर कोणते?	२८. एका वर्षाचा पट्ट्याचा पाठव कोणत्या-सो देश कोणता?
१०. आधुनिक इमारतीतून उपयोग केला जाणाऱ्या 'लिफ्ट' या शोध कोणी साधला?	२९. आधुनिक रीति पद्धतीचा जन्म कोठे झाला?
११. अतिशय अधिक काळी कोणत्या देशात मिळते?	३०. दरवाजांना कुठून लावून ती दिवसकाळी अणुबळाची पद्धत कोणत्या देशाने सुरू केली?

गर्विष्ठ सिद्धेश

राजापुर मध्ये सिद्धेश नावाचा एक गर्विष्ठ माणूस रहात असे त्याच्या रागाचा पारा चढला की तो आपला-परका हा विचार न करता समोरच्या माणसाला शिज्या देई व त्याला मारायला धावे गावातील लोकांना हे माहीत असल्यामुळे ते त्याच्यापासून दूरच रहात

एकदा चन्दर नावाच्या माणसाची म्हैस सिद्धेशाच्या शेतात शिरून चरत असताना सिद्धेशाने पाहिले त्याने आपल्या लाठीने म्हशीला धुप चोपले. नंतर तो चंदरच्या घरी गेला नि ओरडून म्हणाला- "अरे चन्दर, तुम्ही म्हैस माझ्या शेतात शिरली ति तिने पिकाची नासाडी केली आता मी आपल्या मायी तुम्हा शेतात घुसवतो आणि तुम पीक नष्ट करून टाकतो "

सिद्धेशाचा रागीट स्वभाव चन्दरला माहीत होता, तो शांतपणे

म्हणाला- "म्हैस शेवटी निर्बुद्ध जनावर! अन् तुम्हा शेतात पीक बाहेच कोठे? माझ्या म्हशीने थोडे गवत खाल्ले असेल नर यावेळी मला माफ कर जाला!"

तरी सिद्धेशाच समाधान झाल नाही. तो गर्वाने म्हणाला- "हे, म्हैस म्हणे एक निर्बुद्ध जनावर आहे! जरा कांन उघडे ठेवून एक-एक आठवडाभर या म्हशीच सगळं दूध माझ्याकडे पाठव नाही तर हर मी चाललो, माझ्या मायी देतो तुम्हा शेतात घुसवून!"

सिद्धेश होता मोठा हट्टी, नाइलाजाने चंदर एक आठवडा दूध वेत राहिला

एक दिवशी सिद्धेशाने गावातील बाण्याकडून गूळ खरेदी केला, गूळ वजनात थोडा कमी होता. जेव्हा सिद्धेशाच्या ते लक्षात आले, तेव्हा रामाने लाल होऊन तो बाण्याच्या दुकानावर गेला

सबाशिव साठे

आणि बर्जना करीत म्हणाला- 'कवय रे मला वनवल्स? आसपासच्या गावातील सगळे लोक मला वावरतात, नि तू या गावात येऊन मला फसवतोस?'

वाण्याने सफरई दिली- 'सिद्धेश, वृक्ष चढते एकाद्या वेळी माणसाच्या हातून मी जाणून-बुजून काही तूला गूळ कमी दिला नाही जर तुला मी घोकेबाज वाटत असलो, तर माझ्याकडून भाव खरेदी करू नकोस आशी शिवीगाळ नि आरडा ओरड कशाला?' वाण्याने नम्रतापूर्वक समजून सांगितलं.

'मला शिकवतोस हो? जर मी पण पाहून घेईन!' असं म्हणून पाय आपटीत

सिद्धेश तिथून निघून गेला

वाण्याने ज्या झोपडीत आपली भुरग्याची पोती ठेवली होती त्या झोपडीला बाग लागली आणि सर्व माल जळून खाक झाला हे काम सिद्धेशच हे सगळ्या गावाला माहीत असलं तरी त्याच्या विरुद्ध कोणी ब्र काढायला तयार नाही.

त्या गावात एके संन्यासी आला त्याच्यापारी अनेक महान् शक्ति होत्या हे जाणून गावातील लोक रोज एकेक करीत त्याला भोजनासाठी बोलवू लागले. हा सर्व प्रकार पाहून सिद्धेश गवने आपल्या बायकोला म्हणाला- 'गावात सगळे घरीब-श्रीमंत लोक या संन्याशाला जेवायला बोलवीत आहेत. आपण प्रसिद्ध आहोत, चूप राहून कसे चालेल? आज दुपारी संन्यासी आपल्या घरी जेवायला येणार. तुला जी पक्कानं बनवता येतात ती बनव'.

मग सिद्धेश संन्याशाकडे जाऊन म्हणाला- 'मला पाहून गावातील सर्व लोक वावरतात हे आपणस माहीतच असेल. आज दुपारी माझ्याकडे भोजनासाठी या'.

तिथे हजार असलेल्यांपैकी एकाने अमळ धाडसाने विचारले- 'सिद्धेश, हेच अधिक गौरवपूर्वक नसत का

सांगता आल?'

संन्याशाने आपला भाव व्यक्त कला- 'माझ्या दृष्टीने सर्वजण समानच आहेत कोणी कस' आमंत्रण द्यावं हा ज्याचा त्याचा प्रश्न आहे. बोलवणाराच्या घरी मी अवश्य जाऊन अन्नघट्ट्याची आराधना करीन'.

तेव्हा सिद्धेश धमंझीने म्हणाला 'बा! त्या ताटांमाला चांगल उत्तर दिलं आपण! होय, मी जेव्हा जे काम योजतो, तेव्हाच ते करून टाकतो आपण ठीक आरा वाजता माझ्या घरी या.' असं सांगून सिद्धेश घरी परतला

सिद्धेशच्या सूचनेप्रमाणे संन्यासी बरोबर वेळेवर जायला उठला, पण तेवढ्यात साप चाबलेल्या एका माणसाला लोक येऊन आले आणि मंत्र घालण्याची त्यांनी संन्याशाला विनंती केली संन्यासी म्हणाला- 'गुढ मनाने सर्वांचे कल्याण चिंतणे म्हणजेच मंत्र घालणे होय.' नंतर आपल्या झोळीतून थोडी विद्रुति काढून त्याने ती साप चाबलेल्या माणसाच्या कपालाला लावली. तो माणूस असा उठून उभा राहिला, जणू काही आताच झोपेतून जागा झाला आहे

यामुळे सिद्धेशच्या घरी जायला संन्याशाला थोडा उशीर झाला. सिद्धेश रागाने संन्याशाकडे पहात म्हणाला- 'मी

ठरलेल्या वेळी माझी सगळी कामं करतो. मी बारा वाजताच येऊन घेतल आता वाजले आहेत साडे बारा! आता तुम्ही परत जा.'

'अतिथि परमश्रवसास्तरला जमलो. पाहुण्याला बोलवून त्यांनी थोडी ही वाट न पाहता स्वतः भोजन करणं गृहस्थांका शोभत नाही जे झालं ते झालं! पाहुण्याला परत जायला सांगायचं पाप निदान नको करूस' संन्यासी म्हणाला

सिद्धेशच्या रागाचा पारा चढला तो म्हणाला 'बा, उलट मलाच शिकवताय होय?' आणि रागाने त्याने संन्याशाच्या तोंडावर एक जोरात थप्पड मारली

हा सर्व प्रकार पाहून तेथील लोक सिद्धेशाला मारायला उठले त्यांना बांबवीत सन्यासी म्हणाला-"माणसाला अहंकार गर्व नसावा मात्र ऐकत असतास तर हा गर्व सोड. परमेश्वरच तुला आपल्या अहंकाराबद्दल योग्य ती शिक्षा करील."

लोकांनी सिद्धेशाला सोडलं असे महा महिने गेले ज्या हाताने सिद्धेशाने सन्याशाचा मारला होता, त्या हातावर एक फोड आला तो बांगला इमरूमला आत विष पसरित राहिला. वैद्य म्हणाले-यावर काही उपचार नाही.

आता सिद्धेशाला परचात्ताप वाटू लागला. त्याला वाटलं, आपण अहंकार सन्याशाला मारलं म्हणून आपले अनेक हाल होत आहेत. हात कापून टाकण्याला त्याचं मन तयार नव्हतं कारण अपग अवस्थेत ते जेव्हा गावान हिडेल तेव्हा लोक त्याची टिंगल करतील. तरी पण अहंकार संपूर्ण नष्ट झालेला नव्हता.

घरही दिवसानंतर सिद्धेशाचे जीवन पूर्ण

अंधकारमय झाले तेव्हा एक दिवशी सन्यासी त्याला भेटायला आला, त्याने प्रेमाने विचारले-"काय सिद्धेश, कसा वाहेस?"

"स्वामीजी माझी अशी दुर्बला आहे! ही शिक्षा आपण मला दिली की परमेश्वराने कोणास ठाऊक?" असे म्हणून सिद्धेशने सन्याशाच्या पायांवर डोके ठेवले आणि क्षमा मागितली.

"बेटा, आता तू आपल्या अहंकाराला जिंकलस तुला पश्चात्ताप झाला आहे. तुझ्या अहंकारानेच तुला ही शिक्षा दिली होती" असे म्हणत सन्याशाने सिद्धेशाचा हात आपल्या हाती घेतला नि त्यावर बोडी विभूति फुंकली.

हा हा म्हणता सर्व विघाती प्रभाव नष्ट झाला सिद्धेश खडखडीत बरा झाला सन्यासी पण तिथून निघाला, तो पुन्हा कधी परत आला नाही सिद्धेश आता नम्र झाला होता, याचं लोकांना मोठं आश्चर्य वाटलं सिद्धेश आता सर्वांचं हितचिंतन करू लागला, याचा सर्वांना आनंद वाटला.

निर्भय सलमा

प्राचीन काली टर्की देशात अमीरखान नावाचा एक गरीब माणूस राहत असे. त्याची मुलगी सलमा आता उपवर झाली होती.

सलमा लहानपणापासून मृत भ्रैतांच्या बोष्टी खूप ऐकत असे त्या ऐकून ती आला अगदी बंडर झाली होती.

एक दिवशी अमीरखानच्या घरी एक मेजवानी होती. त्यावेळी अमीरखानचा मित्र अहमद पण तिथे आला होता अहमदने वतहुयांच्या व्यापारात खूप पैसा मिळवला होता मेजवानी मध्य रात्रीपर्यंत चालू राहिली आणि दुकानातून आणलेल्या भद्राच्या पोळ्या संपल्या. अहमदची भूक अजून भागवेली नव्हती, त्याने आपली पोळ्या मागितल्या. तेव्हा अमीरखानने सलमाला बोलवून सांगितले-"बेटा,

दादाच्या दुकानात जाऊन चार मधाच्या पोळ्या घेऊन ये."

हे ऐकून अहमदला मोठं आश्चर्य वाटलं, त्याने विचारले-"कदाचं दुकान स्मशानाच्या पलिकडे आहे. सलमाला मीसि नाही वाटणार?"

अमीरखान अभिमानाने म्हणाला-"तीला अगात कशाचं ही भय वाटत नाही!"

त्या अंधाच्या रात्री सलमाने दादाच्या दुकानी जाऊन जेव्हा मधाच्या पोळ्या आणल्या, तेव्हा अहमद अमीरखानला म्हणाला-"उद्या आवस आहे. उद्या रात्री स्मशानात जाऊन ती एक कवटी घेऊन येईल?"

अमीरखान हसत म्हणाला-"पैज लावतोस?"

अहमदने खरोखरीच पैज लावली

नंतर अख्तर नावाच्या एका गरीब स्हातान्याला अहमदने पैशाची लावूच दाखवली आणि स्मशानात लपून असून त्याने काय करणे हे समजून सांगितले. नंतर मध्य-रात्री अहमद सरळ अमीरखानच्या घरी गेला नि स्मशानात जाऊन एक कवटी आणावला सांगितली. अमीरखानने सलमाला जायला सांगितले. सलमा लगेच स्मशानाकडे जायला निघाली. ठरल्याप्रमाणे अख्तर अगोवरच स्मशानात एका कवरीमागे लपून बसलेला होता.

सलमा स्मशानात आली नि अंधारात तिने एक कवटी शोधून काढून हातात

घेतली. अख्तर विचित्र आवाजात तिकडून म्हणाला-“ए छोकरी, ती कवटी घेऊ नकोस. ती माझ्या आईची कवटी आहे!”

सलमाने लगेच ती कवटी खाकी ठेवली नि दुसरी आपल्या हाती घेतली. अख्तरने ती कवटी ओळखून सध्याच विचित्र आवाजात तो म्हणाला-“नाही ती पण नको घेऊस ती माझ्या अब्बाजानची आहे!”

हे ऐकून सलमाने रागाने ती कवटी खाकी फेकून दिली आणि ज्या कवरीमागून हा आवाज येत होता, तेथे पोचली. त्या अंधारात एका खड्ड्यात लपलेल्या अख्तरच टक्कल तिला दिसले.

सलमा त्या टक्कल्याच्या जवळ जाऊन रागाने ओरडली-“पुन्हा जर तोंड उघडलेस तर मी या तुझ्या टक्कल्याचे तुकडे तुकडे करून टाकीन अन् तेच बरोबर घेऊन जाईन खबरदारी!” असं म्हणून तिने त्याला दोन-चार जाथा ही घातल्या.

सलमाच्या लाथा छेऊन विचारा अख्तर तिथे खड्ड्यातच बेशुद्ध होऊन पडला, आणि मिलेल ती कवटी घेऊन सलमा घरी आली. अशा रीतीने अहमद पैज हारला.

त्या दिवसापासून सलमाचे नाव तर आसपासच्या मुमुखात ही ‘निर्मयतेचा

नमुना’ म्हणून प्रसिद्ध झाले. त्या गावाच्या जवळच्या एका गावात सुलेमान नावाचा एक श्रीमंत तरुण रहात असे तो मोठा सुंदर होता, पण त्याचे लग्न झालेले नव्हते. त्याच्या घरी नोकर-मोलकरणी एक-दोन आठवड्यांहून अधिक टिकत नसत. कारण त्या घरात सुलेमानच्या मृत आईचा प्रेतात्मा हिंडत-फिरत असे, त्याचा त्यांना खूप त्रास होई.

सुलेमानला सलमाच्या वेडटपणाबाबत सनजळ्यावर त्याने चांगला पगार देऊन तिला आपल्या घरी नोकरी दिली व तो आता निश्चिंत झाला. सलमा सुलेमानला जेव्हा भोजन वाही तेव्हा त्याच्या मृत आईच्या प्रेतामाटी पण एक ताट बाहून ठेवी, आणि प्रेमाने सांगे-“मनसोक्त जेवा आई, आज शेरबा फार चांगला झालाय!” जशा रीतीने गोड गोड बाहून सलमाने प्रेतात्म्याला वश करून घेण्यात यश मिळवले.

एक दिवशी सुलेमान बाहेर गावी गेला त्या दिवशी रात्री सलमा एकटीच घरात काम करीत होती. तेव्हा सुलेमानच्या आईचा प्रेतात्मा तिला दिसला. सलमा मुळीच बाबरली नाही. प्रेतात्म्याने तिला विचारले-“काय ग मुली, मला पाहून तुला भीति नाही वाटत?”

सलमा आत्मविश्वासाने म्हणाली-“भय? जय कशासी खातात हेच मला माहीत नाही आणि तुम्ही तर किती चांगल्या आहात आई, तुम्हाला पाहून कसलं भ्यायचं?”

यावर हसून प्रेतात्मा म्हणाला-“बेटा, तुला हे रूप नि तुला धाडशीपणा मला फार आवडला पण माझ्या या श्रीमंत मुलाच्या घराची मालकीण बनण्यासाठी तुझ्यात आणखी बुद्धिमत्ता असली पाहिजे. तू इतकी योग्य आहेत की नाही कोणतस ठाऊक?”

सलमा हसून गप्प बसली. प्रेतात्मा काही विचार करून म्हणाला-“या

घराच्या खाली एक अंधार कोठडी आहे न भीता तू माझ्या अरोबर येशील तिथे?"

सलमा म्हणाली-"माताजी, मी तर अगोदरच सांगितलं ना की मला कमली ही भीति वाटत नाही?" नि ती प्रेतात्म्याच्या मागे चालू लागली. प्रेतात्म्याच्या शरीरातून निघणाऱ्या प्रकाशात ती अंधार-कोठडीत उतरली तिथे एका ठिकाणी विटांचे खीग होते

आ विटा जाजूला सरकवण्याबाबत प्रेतात्म्याने सलमाला सांगितले सलमा विटा हलवू लागली तेव्हा तिच्या त्या ठिकाण दोन पितळी सुरपा दिसल्या. एक चांगली मोठी होती, दुसरी छोटी. खेन्ही सुरपात सोन्याची नाणी बरलेली होती

प्रेतात्मा म्हणाला-"सलमा, मी आतापर्यंत माझ्या मुलाच्या संरक्षणासाठी इथे भटकत असे. आता मी इथे राहण्याची आवश्यकता नाही, तू मला खूप आवडलीस ही मोठी सुरई माझ्या मुलाला दे न छोटी तू ये आता मी इथं पुन्हा

येणार नाही तुझ्यावर माझा पूर्ण विश्वास आहे" आणि प्रेतात्मा अदृश्य झाला

सकाळी सुलेमान परत आला तेव्हा सलमाने रात्रीची सर्व घटना त्याला सांगितली नि म्हणाली-"मोठी सुरई मी घ्यावी व छोटी आपल्याला द्यावी असं पण आईनं सांगितलंय!"

हे सर्व ऐकून सुलेमानने एकदा सलमाकडे निरखून पाहिलं, नि हंसून म्हणाला "सलमा, तुझ्याशी लग्न करायची माझी इच्छा आहे. आता मोठ्या नि छोत्या सुरईतलं सोनं आपलंच आहे होय की नाही?"

सलमाची गोष्ट ऐकून सलमाने जाबून मान खाली घातली वडिलाकडे जाऊन तिने सर्व वृत्तांत सांगितला. आपल्या मुलीचं भाग्य जाणून बमीरखान खुश झाला. तिची हुशारी वडिलांना ही समजली नाही

एक आठवड्यात सुलेमान व सलमा यांचे मोठ्या घाटाभाटाल लग्न झाले

रयावर उभा राहून राम जेव्हा रावणावर बाण सोडू लागला तेव्हा रावणाला मोठं राग आला. त्याने रामावर गंधर्वास्त्र सोडले. रावणाचे हे अस्त्र रामाने लगेच ओळखले व आपल्या गंधर्वास्त्रात ते ताबडतोब नष्ट करून टाकले यानंतर रावणाने दैवास्त्र फेकले रामाने आपल्या दैवास्त्राचा उपयोग करून त्याचा ही नाश केला.

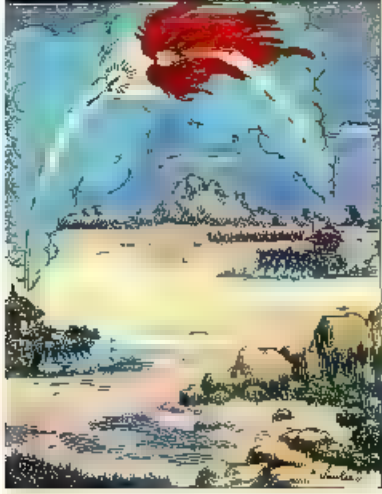
आता रावणाने रामावर अत्यंत भयानक राक्षसास्त्र फेकले. अनेक त्रिशर्प त्या अस्त्रातून बाहेर पडत होते त्याच्या तोंडातून अग्निज्वाला निघत होती. असे ते भयंकर अस्त्र रामाच्या

दिशेने वेळ लागले. तेव्हा रामाने ताबडतोब गरुडास्त्राचा उपयोग केला. त्या अस्त्रातून निर्माण झालेल्या गरुड पक्षांनी ते विषारी साप मारून टाकले

हा सर्व प्रकार पाहून रावणाचा राग अधिक अनावर झाला आता तो रामावर बाणांचा वर्षाव करू लागला. एका शक्तिशाली बाणाच्या साह्याने त्याने रामाच्या रथाचा ध्वजस्तंभ कापून टाकला आणि काही आणि फेकून त्याने रथाचे घोडे घायाळ केले

रामाचा संहार करण्यासाठी ही वेळ योग्य आहे असा विचार करून रावणाने वज्रायुधासारखा शक्तिशाली एक

त्रिशूल हाती घेतला काळकुट्ट धूर ओकून जाल-पिवळ्या ज्वालांनी युक्त तो त्रिशूल महाभयंकर विभूत होता.

त्या जळत्या त्रिशूलाचा हातात धरून रावण म्हणाला-''रामा, हा तुझा मृत्यू वध! एका क्षणात हा तुला नि लक्ष्मणाचा जमिनीवर लोटवील भाड्या बहिणीचा अपमान, पुत्रांचा वध व अनेक राक्षस-वीरांचा संहार करणाऱ्या तुझा मी आता सुड घेणार आहे.'' असं म्हणून रावणाने रामाच्या दिशेने त्रिशूल फेकला.

चारी बाजूंना अभिनज्वाला पसरवीत, दाट धूर ओकून सर्वत्र अंधकार पसरवीत तो त्रिशूल महान वेगाने रामाकडे येऊ

लागला. रामाने आपले जे बाण त्याच्यावर टाकले, ते सर्व जळून भस्म झाले. रावणाचे हे महास्त्र किती बलाढ्य आहे हे जाणून रामाने ताबडतोब इंद्राने रथा बरोबर पाठवलेल्या महाशक्तीचा त्या अस्त्राविरुद्ध उपयोग केला. इंद्राच्या महाशक्तीरी टक्कर झाल्यावर रावणाचे अस्त्र निस्तेज झाले. बॅन तुकडे होऊन ते खाली पडले.

आता रामाचा उत्साह वाढला, त्याने रावणाविरुद्ध बनेक अस्त्रांचा उपयोग केला. आपल्या त्रिशूलाचा भंग झालेला पाहून रावणाचे अंतःकरण धडधडू लागले, भयाने त्याचा थरकाप झाडा. रामाच्या बाणापासून आपले संरक्षण करणे त्याला दुरापास्त झाले. रावणाच्या रथाच्या सारथ्याने ही गोष्ट ब्रीदखानी व तो रणांगणापासून रथ दूर घेऊन नेला राक्षस भिऊन हाहाकार करू लागले.

रथ युद्धभूमीवरून जरा दूर गेल्यावर रावण शुद्धीवर आला रागावून तो सारथ्याला म्हणाला-''अरे दुष्ट, माझ्या आज्ञेबाबून तू असा रथ रणांगणापासून दूर का आणलास? तू मला म्याड नि असमर्थ का समजतोस? मला काय शक्ति युक्ति माहीत नाही? मी काय पराक्रमी नाहीय? माझा अपमान होईल असं हे निर्बुद्ध काम तू का केलेस? हे ब्रम्ह

करण्यासाठी शत्रूने तुला लाच तर दिली नाही? चल, ताबडतोब रथ युद्ध-भूमीवर घेऊन चल.''

या कठोर बोलण्याने सारथ्याचा चेहरा पडला, तो रावणाला म्हणाला-''ब्रम्ह, मी आपला हित चिंतक आहे. म्हणूनच रथ मी रणांगणावरून इकडे घेऊन आलो रामाशी प्रखरपणे लढणे आपणाम शक्य नव्हते. आपण बरेच थकलेले आहात इतकेच नव्हे तर रथाचे घोडे ही थकलेले आहेत. सर्वांनाच थोडी विश्रांति आवश्यक होती. म्हणून मी रथ बाजूला घेऊन आलो मला वाटते आपण ही थोडा आराम करावा. यशिवाय माझा मनः अन्य कोणता ही विचार नाही बं झालं ते झालं, आता आपली काय आज्ञा आहे?''

सारथ्याचं हे सर्व बोलण ऐकून रावणाने त्याची रानभक्ति व सम्यसूचकत्व यांची घनातल्या मनात प्रशंसा करीत आपल्या हातातील बहुमूल्य रत्नकरुण त्याच्या हातात घातले व म्हणाला-''तुझ्या राजभक्तीवर खुश होऊन मी तुला हे बक्षिस देत आहे. आता मी केवळ एकाच बाणाने रामाचा संहार करणार आहे. मी दमलो भागलो आहे असा विचार जरा सुद्धा मनात आणू नको ताबडतोब रथ युद्धभूमीवर घेऊन चल.''

तेव्हा सारथ्याने रावणाच्या रथाला रणांगणावर नेऊन रामाच्या रथासमोर उभे केले

त्यावेळी राम खूप थकलेला होता रावणाशी युद्ध करण्याच्या स्थितीत तो नव्हता राम-रावणाचं युद्ध पाहण्यासाठी जमलेल्या देशात महर्षि अगस्त्य ही होणे त्याच्या लक्षात ही गोष्ट आली ते त्रिकालज्ञ होते. ते रामाला म्हणाले-''हे राम, तुझा थकवा दूर करण्यासाठी नि तुझ्यात पुन्हा युद्धोत्साह जागृत करण्यासाठी मी तुला आदित्य स्तोत्र आहे त्याचा अप करून तू बलशाली हो

आणि रावणाशी युद्ध कर." अमं म्हणून त्यांनी रामाला आदित्य हृदय स्तोत्राचा उपदेश केला जि ते अंतर्धान पावले.

रामाने भवितपूर्वक त्या स्तोत्राचा तीनदा जप केला. तेव्हा त्याच्यात नवीन शक्ति व उत्साह संचारला. तो मोठ्या उत्साहाने आपले धनुष्य-बाण सावरून महाप्रतापी इंद्राच्या रक्षासह रावणाशी युद्ध करण्यासाठी सज्ज झाला.

राम रथाचा सारथी मातलीला म्हणाला-"मातली, आता मी या रावणाचा निश्चित वध करणार! तू सावधान राहून हुशारीने रथ चालव. तू देवेन्द्र इंद्राचा सारथी असल्यामुळे मो तुला काही अधिक

सांगण्याची गरज नाही तरी पण तुला सावधान करण्यासाठी मी आपलं कर्तव्य करित आहे. घुकून तु कठे वसरू नकोस."

मातली संदस्मित झरीत म्हणाला-"आपण जरा ही काळजी करू नका, चला."

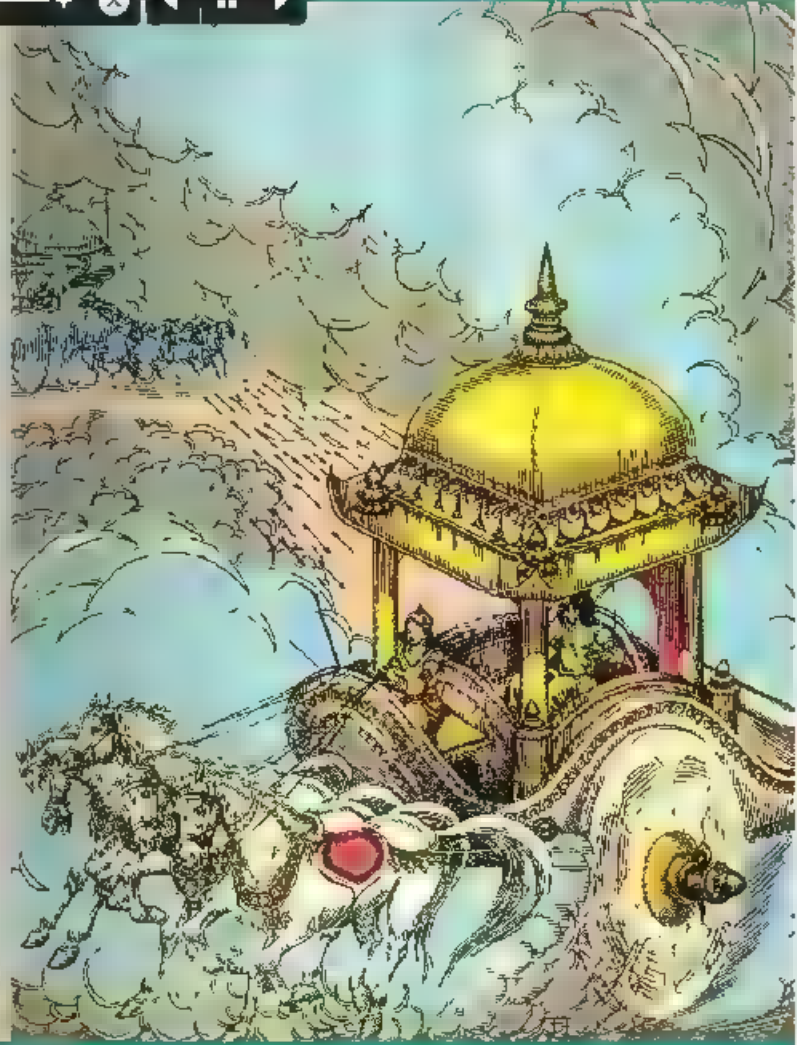
राम रथावर नसताना मातलीने चोड्यांना टाच दिली. चोडे वायुवेगाने वेग लागले. रथाच्या पुढे गतीमुळे रणभूमीवर धुळ उडू लागली व ती रावणाच्या बारी दिशाभंग पसरून राहिली. मातलीच्या हुशारीने हे सर्व चदून आले होते.

हे सर्व पाहून रावणाचा क्रोध भडकला आणि रामावर तो आर्चांचा वर्षाव करू लागला.

आता रामाने इन्द्राने पाठवलेले धनुष्य हाती घेऊन रावणावर जण सोडायला सुरुवात केली. मोठ्या उत्साहाने तो रावणाशी युद्ध करू लागला.

पाहता पाहता राम-रावणाच्या या युद्धाने भयानक रूप धारण केले. दोन्ही पक्षातील नामांकित वीर हे भयानक युद्ध आश्चर्याने पाहू लागले. त्यांच्या वेह-यांबर भय स्पष्ट दिसत होते. राम नि रावण युद्धात अशी शर्य करित होते की जणू हेच त्यांचे अंतिम युद्ध आहे.

अशा रीतीने दोघात काही वेळ युद्ध

चालू राहिले तेव्हा रामाने एक तीक्ष्ण बाण सोडला त्याने रावणाचे डोकं धडापासून अलग केले पण त्याच क्षणी रावणाच्या शरीरावर आणखी एक शीर्ष उगवले

रामाने आणखी एक बाण फेकून ते डोके ही उडवले, ते खाली पडत होते एवढ्यात रावणाच्या शर्यावर आणखी एक डोके उगवले

अशा रीतीने रामाने रावणाची एकशे एक डोके उडवली, तरी प्रत्येक वेळी एक नवीन डोके उगवत राहिले रावणाला मृत्यू आला नाही, हे पाहून रामाला फार आश्चर्य वाटले यापूर्वी

दंडकारण्यात विरावाला मारण्यासाठी नि कौंचारण्यात कबंधाला मारण्यासाठी ज्या बाणाचा उपयोग रामाने केला होता, ते बाण आता निरुपयोगी ठरत होते असं का होतंय हे रामाच्या लक्षात येईना

राम व रावण यांनी अशा रीतीने सात दिवस व सात रात्री अविश्रान्त युद्ध केले रामाचे बाण रावणावर काय यशस्वी होत नाहीत याचं रहस्य मातलीला साहीत होतं. कारण अजून रावणाच्या मृत्यूची वेळ आलेली नव्हती

आठव्या दिवशी ती वेळ आली. हे जाणून मातली रामाला म्हणाला- "रामा, आता हीच वेळ आहे उशीर न करता या रावणावर ब्रह्मास्त्र टाकून याचा वध करावा

मातलीच्या या सूचनेनुसार रामाने एकाद्या भयानक स्फासारखा एक बाण हाती घेतला तेच ब्रह्मास्त्र होतं आणि महान तैजाने प्रज्वलित झालं होतं ब्रह्मदेवाने इंद्रासाठी एकदा हे अस्त्र बनवून होतं ते फार जड होतं आणि त्याला पंख होते, वज्रामान कठोर शस्त्रांचा ही ते नाश करून टाकून असे

अशा सर्वशक्तिमान महास्त्राला रामाने वेदोक्त मंत्रांनी अभिमंत्रित केले आणि आपल्या धनुष्याची प्रत्यंचा खेचून ते अस्त्र रावणावर फेकले, तो बाण

रावणाच्या छातीत घुसला आणि रावण गतप्राण झाला

रावण आपल्या रथाखाली पडला. त्याचे धनुष्य व बाण ही त्याच्या हातातून मुटले

आपल्या राजाचा मृत्यू झालेला पाहून राक्षस ओवसाळोशी रडू लागले आणि जंका-नगरीकडे पळून जाऊ लागले. वानर रामाचा जयजयकार करू लागले नि वृक्ष व शिखा हाती घेऊन राक्षसांना पिटाळून लावू लागले

रावणाचा वध झाल्यावर देवदुंदभी वाजू लागल्या, आकाशातून पुष्पवृष्टि झाली. वानरांबरोबर आकाशातून देव, गंधर्व, यक्ष, किन्नर, किंपुरुष व चारण यांनी रामाची तोंड भरून स्तुति केली

सुग्रीव नि अंगद यांना अल्यातंद झाला. विभीषण आणि वानर-नेत्यांनी राम-लक्ष्मणाचा जयजयकार केला.

आपल्या मोठ्या भावाच्या मृत्युमुळे विभीषणाचे मन कष्टी झाले सीतेच्या अपहरणाचे पाप केल्यामुळेच रावणावर हे दुर्मर्श ओढवले, अन्यथा तो एक महापुरुष होता तो विद्वान्, निष्ठावान्, पराक्रमी व महातपस्वी होता

भावाच्या मृत्युमुळे दुःखी झालेल्या विभीषणाचे शांतवत करीत राम म्हणाला- "रावण भ्याडाप्रमाणे मेलेला

नाही. वीराप्रमाणे युद्ध करून तबाने वीरगति मिळवली किती ही महान् वीर असला तरी युद्धभूमीवर मृत्यु येणे कमप्राप्त आहे, वीरगति मिळालेल्या अशा हुतारस्त्रासाठी त्याच्या नातेवाईकांना दुःख वाटू नये "

रामाचे हे बोलणे ऐकून विभीषण मनात शांत झाला. नंतर रामाची परवानगी घेऊन विभीषणाने आपल्या मोठ्या भावाची उत्तरक्रिया विधिवत् करण्याची व्यवस्था केली.

रावणाच्या मृत्यूची वार्ता समजल्यावर त्याच्या जायका अंतःपुराच्या उत्तर-मार्गे रणांगणावर आल्या व प्रेताला विसर्गून

आक्रोश करू लागल्या. रावणाची ही दुर्दशा पाहून शोकवेगात त्या काही बोलत ही राहिल्या.

हृदय विदारक स्वरूपात रडत मंदोदरी दुःखाने म्हणाली-"तिन्हीं लोकांवर विजय प्राप्त करून देवतांनी प्रशंसा केलेल्या आपली ही दुर्दशा! आणि ती ही एका सामान्य माणसाच्या हातून! प्राणनाश, हा क्षण आपल्या नशीबी असेल असं मला कधी ही वाटलं नव्हतं!"

"विभीषणा, या दुःखी बायकांना लवकर अंतःपुरात पाठव आणि आपल्या भावाची अंत्येष्टि-क्रिया शक्य तितक्या लवकर होऊ दे" रामाने विभीषणाला सुचवले.

विभीषणाच्या मनात एक धर्म-शंका उत्पन्न झाली. थोडा भाऊ रावण महानुशानी आणि धर्मनिष्ठ असला तरी परस्त्रीचे अणहरण करून अत्यंत कुकर्म झाला होता. अशा नीच पुरुषाच्या प्रेमाचा

अग्नि-संस्कार आपण स्वतः करणं धर्मसंमत होईल का? या कार्यामुळे आपण अक्षमी तर म्हणविले जाणार नाही न?

ही शंका त्याने रामापुढे व्यक्त केली, तेव्हा राम म्हणाला "रावणाचे दुसरे सद्गुण आपण विसरून चालणार नाही. त्याची प्रशंसाच केली पाहिजे. आपल्या थोरल्या भावाची उत्तर-क्रिया तुझ्या हातून घडणं पूर्ण धर्मसंमत आहे विभीषणा, आता उशीर करू नकोस."

ब्राह्मणांनी ब्रह्मनाच्या लाकडांची चिता रचली त्यावर एक कसट टाकून रावणाचे शव चितेवर ठेवले. शास्त्रोक्त संस्कार करून विभीषणाने चितेला अग्नि दिला. यानंतर स्नान करून जल-तर्पण केल्यावर रावणाच्या बायकांना लंकेत परत पाठविण्याची व्यवस्था केली. हे सर्व झाल्यावर विभीषण बेट रामाकडे पोचला.

दोन मित्र

अरविंदपुर मध्ये अतुल नावाचा एक तरुण रहात असे वीस वर्षांचा अतुल अनेक विद्या व कलात प्रवीण होता त्याच्या वडिलांनी एक दिवशी त्याला काही पैसे दिले नि म्हणाले-"बेटा, तू शहरात जा आणि आपल्या बुद्धीच्या बळावर खूप पैसे मिळवून परत ये"

पित्याचे आशीर्वाद घेऊन अतुल शहराकडे जायला निघाला. जंगलातील रस्त्याने जाता जाता मध्येच एका जाड्याला बोडा आराम करण्यासाठी तो बसला.

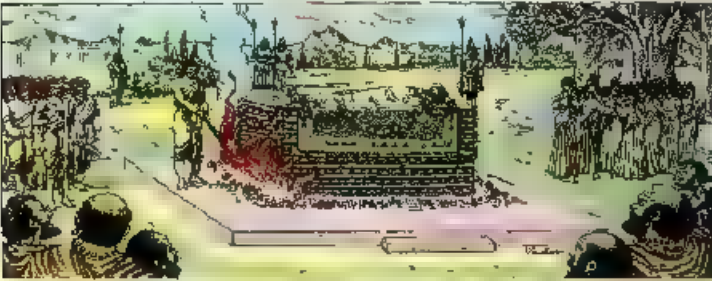
थोड्याच वेळात त्याच्याच बयाचा एक दुसरा तरुण तेथे आला गप्पा-गोष्टी करीत असता अतुलच्या लक्षात आले की त्याचं नाव आहे अब्दुल्ला. तो पण अनेक विद्या व कला शिकला आहे आणि त्याच्या वडिलांनी ही त्याला पैसे कमवण्यासाठी

शहराकडे पाठवलेय!

अतुल नि अब्दुल्ला यांची चांगली दोस्ती जमली दोघांनी निश्चय केला की शहरात दोघे ही एकत्र राहू आपला कधी ही विरह होऊ नये. दोघे एकमेकांना खूप आवडले.

ते दोघे गप्पा मारीत बसले होते, एवढ्यात काही जंगली माणसं तिथं आली. त्यांचा पुढारी म्हणाला-"आमच्या देवीला बळी देण्यासाठी आम्ही एक माणूस शेंदळीत आहोत. आम्हाला एकच माणूस पाहिजे. तुम्ही दोघे विचार करून ठरवा की आमच्या बरोबर पायला कोण तयार आहे नाहीतर आम्ही दोघांना ही घेऊन जाऊ"

अतुल आणि अब्दुल्ला दोघांनी आपापसात विचार-विनिमय केला दोघे ही आस्तिक होते. दोघांचा ही

प्रामाणिकपणावर विश्वास होता

दोघे जण चर्चा करीत होते आणि वेळ जात होता हब्शांचा पुढारी उतावळेपणाने म्हणाला-"असंच किती वेळ बोलत राहणार? आम्हाला उशीर होतोय "

"मी तुमच्याबरोबर येणार! याला राजी करा न." अब्दुल्लाने विनंती केली

"नाही, मी येणार तुमच्या बरोबर! याला राजी करा न." अतुलने प्रार्थना केली

हब्शांच्या सरदाराला मोठं आश्चर्य वाटलं. मरण्यासाठी यांच्यात ही चढाओढ! तो म्हणाला-"तुमच्यासारखी

माणसं थिरकल्या! आता तुमच्यापैकी एकाला प्रथम बळी देऊं आणि सहा महिन्यांनंतर पूर्णिमेच्या यात्री दुसऱ्याला आमची देवी खुश होऊन जाईल नि आमचं कल्याण करील," असं म्हणून हब्शांनी त्या दोघांना आपल्या बरोबर घेतलं नि ते आपल्या घरी निघाले

सर्व जण जेव्हा हब्शांच्या वस्तीत पोचले तेव्हा काही विचार करीत अब्दुल्लाने अतुलला विचारले-"माणसाने माणसाचा बळी दिला म्हणजे काय देवी प्रसन्न होते?"

अतुलने सांगितलं-"हे यांचं सर्वांच अन्नान आहे "

दुसऱ्या दिवशी हब्शांचा पुढारी जेव्हा त्यांच्याकडे आला तेव्हा ते म्हणाले-"पूर्णमेला अजून दहा दिवस आहेत तोपर्यंत आमच्या कडून तुमचा खूप फायदा होऊ शकेल. आम्ही पुष्कळ अशा गोष्टी जाणतो ज्या तुम्हाला ठाऊक नाहीत तुम्ही त्या जाणून घेतल्या तर तुमचा फायदा होईल "

सरदाराने त्यांचं हे म्हणणं मान्य केल तेव्हा अतुल व अब्दुल्ला यांनी प्रथम हब्शांना मद्यपान करायला शिकवले. दोनच दिवसात चांगले पदार्थ खायला मिळाल्यावर हब्शी लोकं खुश झाले नि म्हणाले-"अस जेवण आम्हाला वापूवी

कधी मिळालं नव्हतं. हे तर फारच छान आहे."

अतुल नि अब्दुल्ला यांनी त्यांना पुराणातील नीतिकथा ऐकवल्या. सर्व गोष्टींचा उद्देश एकच होता माणसातील स्वार्थ गुण नष्ट व्हावा आणि त्याच्यात मानवतेचा अंकुर रुजावा.

खुश होऊन तो त्यांना म्हणाला "दोघांच्या गोष्टी ऐकून मला नगरवासियांच्या जीवनाबद्दल बरीच माहिती मिळाली. आता मला पटल्य की आमचं नरखाल देणं हे चुकीचं आहे. पण दुसरीकडे अशी भीति पण वाटते आहे की जर देवीला क्रोध आला, तर ती आमच्या जातीचा सत्थानाश करील "

"नरबळी दिल्याने कोणती ही देवी प्रसन्न होत नाही. जर तुम्ही ही प्रथा सोडून टाकली तर तुम्ही ही चांगले नागरिक व्हाल व सुख-शांतीचं जीवन जगाल!" अब्दुल्लाने आपला पाठ दिला.

"नरबळी न दिला तर देवी रागावणार नाही हे तू सिद्ध करून दाखव." असं सांगून हब्शांचा सरदार तेथून निघून गेला

अतुल आणि अब्दुल्ला यांनी बराच विचार करून एक योजना तयार केली. दुसऱ्या दिवशी हब्शांचा सरदार जेव्हा आला तेव्हा अतुल त्याला

म्हणाला-"येत्या पूर्णिमेला तू देवीला माझा बळी दे त्या बळी माझा मित्र अब्दुल्ला तुला एक मंत्रलेखी तलवार देईल जर देवीला माझा बळी इष्ट असेल तर मी मरून जाईन आणि जर देवीची तशी इच्छा नसेल, तर तुशी तलवार मला मारायला असमर्थ सिद्ध होईल!"

हब्शांच्या सरदाराला ही गोष्ट अद्भुत वाटली. तो म्हणाला "जर खरोखरीच तलवार तुला मारू शकली नाही तर मी मान्य करित की देवीला नरबळी पसंत नाही "

मध्यतरी अब्दुल्लाने सरदाराकडून एक तलवार मागून घेतली आपल्या जवळ

असलेला लोहचुंबक त्या तलवारीवर तो असा घासत राहिला की ती तलवार चुंबक बनून गेली. तसेच एका लोखंडी तारेवर त्याने आपला चुंबक बा-घासून तिचा ही चुंबक बनवून टाकला. मंतर ती लोखंडी तार अतुलच्या गळ्यात बांधली. प्रथम निरनिराळे प्रयोग करण्यात आले. बळी देण्याची तलवार अतुलच्या गळ्यापाशी येताच विकर्षणामुळे मागे ढकलली जाऊ लागली. आपल्या प्रयोगांचा हा परिणाम पाहून विज्ञानाच्या चमत्काराच्या आधारे हव्हाला नवदत्त टाकण्याचा त्यांनी निर्णय केला. शेवटी त्यांच्या ही जीवन-मरणाचा प्रश्न होताच!

चुंबकाला उत्तर व दक्षिण ध्रुव असतात आणि सजातीय ध्रुव एकमेकांपासून दूर फेकले जातात व विजातीय ध्रुव एकमेकांकडे आकर्षिते जातात. विज्ञानातील या सिद्धांताच्या आधारावर दोस्तांनी बळीची तलवार व गळ्यात बांधण्याची तार यांची योजना केली. आता प्रयोगाच्या दिवसाची ते दोघे ही वाट पाहू लागले.

पूर्णमेचा दिवस आला. अतुल बळी जाण्यासाठी तयार झाला. मित्रांनी जसा विचार केला होता, तसेच सर्व काही घडलं. हव्हाला सरदार जेव्हा तलवार अतुलच्या माने पर्यंत आणी, तेव्हा विकर्षणामुळे तलवार मागे ढकलली जाई. आणि सर्वांहून अधिक सरदाराला वाटलं की देखी या बळीला अनुकूल नाही.

तीन वेळा प्रयत्न करून जेव्हा असंच घडलं तेव्हा सरदाराने हातातील तलवार फेकून दिली आणि अतुलला बलिबेदीवरून उठवून वाजूला उभे केले. दोन्ही मित्रांच्या पायांवर डोक ठेवून तो म्हणाला- "तुम्ही दोघे खरोखर महान् आहात. आमच्या देवीच्या मनातील विचार आमच्यापेक्षा तुम्हालाच अधिक चांगले माहित आहेत. शेवटी तुम्ही दोघांनी हे तत्प्रमाण सिद्ध करून दाखवले. आम्ही आता नरबळी देणार नाही व

सुनागरिक वतून जीवन जगू; पण एक अडचण दिसलीय. नागरिकांमध्ये जाऊन राहण्यासाठी आमच्यापाशी पैसा कोठे आहे? तुम्ही आमच्यावर एक उपकार करा. इथे जवळच डोंगरात एक लेणे आहे. त्या लेण्यात डोंगरी राक्षस राहतात. आम्ही कधी त्यांना पाहिलं नाही, पण आमच्या जमातीत वर्षानुवर्षे असे बोलले जात आहे. त्या राक्षसांकडे पुष्कळ सोनं व पैसा आहेत असं ही आम्ही एकतो. त्या लेण्यात कोणी गेलं तर जिवंत परत येत नाही. तुम्ही दोघे जण तेथे जाऊ शकाल असं मला वाटतं. तुमच्याकडून आम्हाला एवढीच मदत पाहिजे की तुम्ही तिथे जा आणि तेथील धन आम्हाला आणून द्या.

सरदाराला आपल्या पायांवरून उठवीत दोन्ही मित्रांनी बचन दिलं की ते त्याचा मनोरथ पूर्ण करतील. लेण्यात जाण्याचं धाडस कुणी तरी एकानंच करावं असं त्यांना वाटलं. कारण प्रत्येक जण दुसऱ्याचा जीव वाचवू इच्छित होता. पण जेव्हा ते जमलं नाही तेव्हा दोघांनी मिळून हे धाडस करण्याचा निर्णय घेतला.

हव्हाला सरदाराने दोघांना डोंगरी लेण्यापर्यंत नेऊन सोडलं. लेण्यात मिट्ट अंधार होता. धाडसपूर्वक दोन्ही दोस्त आत गेले. बांधण्यासारखे दोघे ही काही अंतर चालून गेले.

काही अंतर गेल्यावर त्यांना एक उंच सडपासळ माणूस दिसला. खोकत-हसत तो म्हणाला- "तुम्ही दोघे ही या, छान गाणे गा. मला ज्याचं गाणं आवडेल त्याला मी खजिना दाखवीन आणि ज्याचं गाणं मला आवडणार नाही, त्याला ठार मारून टाकीन."

दोन्ही मित्रांनी गोड आवाजातच गीते गायिली. त्यांची गाणी ऐकून तो दुबळ-हाडकुळी माणूस आनंदाने नाचू लागला. गायन संपताच अतुल खाली पडला. हे पाहून अब्दुल्ला रडत म्हणाला- "जर माझा मित्र जिवंत राहणार नसेल, तर माझी ही जगण्याची

इच्छा नाही. माझा मित्र केव्हा जिवंत होईल सांग झटपट!"

तो काडी-पेलवान काहीच बोलला नाही. अब्दुल्लाचा घेऊन तो वेथून निघाला. अब्दुल्लाचा एक विशाल महाज दिसला. त्या महाजात जेथे पहात तेथे सोनं, चांदी नि रत्नबद्धित रागिने दिसत होते. इतकी सारी संपत्ति पाहून अब्दुल्लाचे डोळे दिपून गेले.

त्या दुबळ्या माणसाने सांगितले- "हा सर्व खजिना आता तुझा झाला, समज. अबून ही तू आपल्या मित्राला जिवंत पाहू इच्छित असलास, तर तो जिवंत होईल. पण त्याच क्षणी ही सर्व संपत्ति अदृश्य

होऊन जाईल. नीट विचार करून मला सांग की तुला संपत्ति पाहिजे की मित्र?" क्षण भर मुद्धा विचार न करता अब्दुल्ला ताबडतोब म्हणाला- "मला माझा मित्रच पाहिजे!"

दुसऱ्याच क्षणी तो महाज, त्यातील ती संपत्ति नि तो दुबळ्या माणूस सर्व दिसेनासे झाले आणि अब्दुल्लाच्या समोर त्याचा मित्र अतुल येऊन उभा राहिला.

जे घडलं, ते सारं ऐकून अतुल म्हणाला- "सिद्ध झालं की जो परमेश्वरावर विश्वास ठेवतो, त्याचं कोणी ही काही नुकसान करू शकत नाही."

आता बाणखी काय काय अद्भुत पहायला मिळणार आहे याचा विचार करीत दोन्ही मित्र पुढे निघाले. थोडं अंतर गेल्यावर त्यांना एक विशालकाय राक्षस दिसला. अतुल नि अब्दुल्ला यांच्याकडे प्रेमाने पहात तो म्हणाला- "तुमची बोधांची मैत्री महान् आहे. तुम्ही संपत्तीवर पाणी सोडलं! तुमच्या बोधांच्या पैकी कोण अधिक धेष्ट हे विचार करून ही माझ्या लक्षात येत नाही. तुम्ही दोघे ही नीट विचार करा आणि मला सांगा की तुम्हा दोघात कोण अधिक महान् आहे?"

अतुलने धाडस करून विचारले- "तुम्ही कोण?"

"मला म्हणतात पर्वत राक्षस, ही लेणी

ही माझी संपत्ति आहे. तुमच्या पैकी कोण महान् हे समजलं म्हणजे मी माझ्या सुंदर कन्येचे त्याच्याशी लग्न लावून देणार आहे आणि येथील सर्व संपत्ति हुंडा म्हणून देणार आहे. दुसऱ्याला जिवंत जाऊन खाऊन टाकून मग मी पाताळ लोकात जाईन."

राक्षसाने आपल्या मनातील विचार सांगितला. जरा वाजूला होऊन दोन्ही मित्रांनी आपापसात चर्चा केली. ते एका निर्णयावर आले- "आता पर्यंत आपल्यावर झालेले साम-दाम प्रयोग यशस्वी झाले नाहीत. हा राक्षस भेदोपायाचा प्रयोग करू पाहतो आहे."

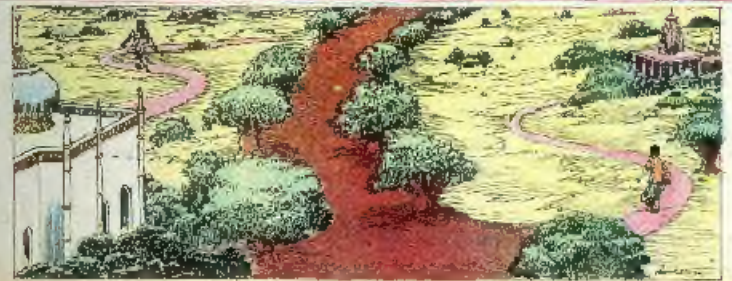
दोन्ही मित्रांनी नम्रपणे सांगितलं- "या जगात सगळे सारखेच आहेत. कोणी श्रेष्ठ, कोणी कनिष्ठ नाही. महान कोणी असेल तर तो परमेश्वर! त्या परमेश्वराची आज्ञा आहे की तुम्हा सुंदर कन्येचा विवाह त्या हब्बाच्या सरदाराशी कर आणि तुम्ही सर्व संपत्ति त्याला हुंडा म्हणून दे. आम्हाला दोघांना शहरात जायचंय, आम्हाला शहराची वाट दाखवण्याची कृपा कर."

बस, दोन्ही मित्रांचे डोळे क्षण भर दिपून गेले. काय झालं हे त्यांना काळजाप नाही. त्यांनी जेव्हा डोळे उघडले तेव्हा ते शहराच्या वाटेवर होते.

दोघे काही अंतर चालून गेल्यावर त्यांना रस्त्याच्या एका बाजूला एक मंदिर नि दुसऱ्या बाजूला मशीद दिसली. परमेश्वराची शर्यत करायची संधि मिळाली म्हणून दोघांना ही आनंद झाला.

अतुल मंदिराकडे निघाला नि अब्दुल्ला मशीदकडे. दोघे चार पाउले पुढे गेले असतील, तेव्हाच एका विचाराने परत फिरले- "अरे, आपण तर अलग होत आहोत!"

दोघांकडे पाहून परमेश्वर विचार करू लागला- "हे दोघे ही किती चांगले आहेत. यांच्यात थोडा ही स्वार्थ नाही. अनेक अग्नि-दिव्यात यांची पैकी तावून-सुलाखून निघाली, आपली पैकी टिकून रहावी म्हणून यांनी मला प्रार्थना ही केली. पण अता माझ्या नावावर दोघे बलग होताना दिसताहेत!"

शिव्या आणि शाप

एका गावात पैसे व्याजाने देणारा एक सावकार रहात असे. तो महादुष्ट अन् पापी माणूस होता. त्यामुळे त्याला स्वप्नातही कधी परमेश्वर दिसत नसे; पण भूतक्षेत्र मात्र भरपूर दिसत.

या सावकाराने गावातल्या एका गरीब बाईला कर्ज दिलं होतं. ती बिचारी सहा मुलांची आई होती. तिचा नवरा ज्वानकच मरून गेला होता. एके दिवशी आपल्या कच्च्या बच्च्यांना एवढीशी पेज खाऊ घालण्याइतके ही पैसे हाती नसल्याने तिने या सावकाराकडून तीस रुपये कर्जाकडे घेतले, अन् त्या रकमेपोटी तिने आपलं घर गहाण सिटून दिलं. त्याच्या पुढल्या वर्षी ती काही ते कर्ज फेडू शकली नाही. जुलट तिने आणखी पंधरा रुपये त्याच्या कडून कर्जाकडे घेतले. सावकाराने या कर्जाच्या व्याजाचा हिशोब

करून व्याजावरही व्याज चढवून सगळा मिळून शंभर रुपये इतका हिशोब मांडला. बाईला घमकावून, कर्जाच्या एवजात सारं घरच घशात घालायचा विचार सावकाराच्या मनात आला.

एके दिवशी सकाळीच त्या बाईकडून घर रिकामं करून व्याजच्या विचाराने सावकार आपल्या घराबाहेर पडला. त्यावेळी आपल्या घराजवळून एक भूत जात असलेलं त्याला दिसलं.

आपण एका गरीब बाईचं घर जप्त करायला मिळाल्याबद्दल सावकारानं भूताला सांगितलं. नंतर तिने किती रक्कम कर्जाकडे घेतली, अन् त्यावर व्याज कसं चढत गेलं, अन् ती सारी रक्कम द्यायला ती कशी असमर्थ आहे, बगैरे हकिकत सावकाराने भूताला सांगून टाकली.

"जापरे! दोन वर्षही नाही आली अन्

मुद्दलापेक्षा व्याजच जास्त झालं! तुम्ही माणसं आम्हाला अग्रीचच 'वाईट' म्हणून शिव्या देता, पण आमच्यापेक्षाही महान् व्यक्ति तुमच्यात आहेत की!" भूत म्हणालं.

त्याच्या या बोलण्याचा सावकाराला जरा सुद्धा राग नाही आला. जुलट ती स्तुतीच मानून तो मनातल्या मनात मोठा खूश झाला.

दोघं बोलत बोलत चालत राहिले. वाटेत एका झोपडीतून एक आई आपल्या मुलाला रागावत असल्याचं ऐकू येत होतं, "अरे मूर्खा, तुला एकाच भूत गिळून टाकील तर जर वाटेला बघ मला! दार लावायला सांगितलं होतं ना मी तुला?

बघ ते येवं मांजर येवून सारं तोंगी खाऊन पण गेलं! आता काय करू बाई मी?"

हे बोलणं ऐकून सावकार भूताला म्हणाला, "अरे बघ, भोजनाची सोय झाली तुम्ही! ही बाई आपला मुलगा तुला देवून टाकायला तयार आहे. जा, अन् मजेनं त्या मुलाचा खावून टाक."

भूत हसून म्हणालं, "केवळ बोलण्यासाठीच बोलली ती बाई बस! खरंखुरं काही ती आपला मुलगा माझ्या हवानी नाही करणार. इतपत अनुभव आहे म्हटलं मला, इतकी छोटीशी बाबही कळत नाही होय मला?"

मग दोघं आणखी थोडे पुढे गेले.

Restore

एका ठिकाणी नवरात्राच्यावेळीं एक जोडपं भांडतात। एकमेकांना म्हणत होतं, "भूतानं खाल्लं तुला तर बरं होईल!" ते ऐकून सावकार म्हणाला, "अरे ही तर फारच छान पंधी! एकाच वेळी दोघांनाही गिळून टाकू शकतोस वच तू! मग आता अशीर कशाला?....."

पण तसें न करता भूत म्हणावं. "अरे
धा तर फक्त शिष्याच आहेत. शाप नव्हे
काही, मला काय खरा शाप कळत नाही?
तुला नसेल ते कळत! चल, पुढे जाऊ."

ते पुढे चालू लागले. ज्ञानता ज्ञानता आता त्या गरीब वार्डचं घर आलं. सावकगर्भ दरवाजा टोचबला, तेंव्हा त्या वार्डनं दार खुपडत विचारलं, "काय प्रालय येता!"

गावकार मुख्यपणे म्हणाला, "काही नाही काका! तुजं कर्ज तसंच आहे, मास्तीच्या शीपटा सारखं ध्याजावर ध्याज वाढत जाता सोयी रक्कम मिळत शंभर

रुपये झालेत. दोन बंधात तू तर एक दमडी ही फेडली नाहीस. हं तू तरी कशी देणार म्हणा! चल ठीक आहे, आता कर्जाची अनु घराच्या किंमतीची बरोबरी होऊन गेलीय. धर रिकामं करून माझ्या हवाली करून आपलं कर्ज फेडून टाक पाहू!”

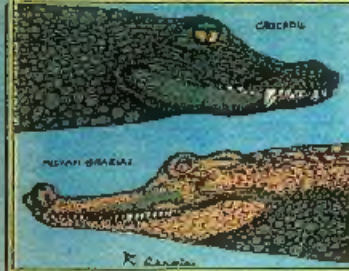
सावकाराचं हे बोलणं ऐकून मात्र ती बाई रंगानं लाल होत जीरानं भुगाली, "अरे निर्लज्या! तुझ्यासारख्याला एकाद्या भुतातं खाल्लं तर समाधान होईल बघ मासं! पंचेचाळीस रुपये देवून मासं घर हडप करू पहातोस होय मेल्या! पाजी कुठ्या!" अन् झाडू आणायला ती आत बडबडी. इतक्यात तिचंच हजर असणाऱ्या भुतातं सावकाराला गिळून टाकलं. झाडू घेऊन बाहेर आलेल्या बाईला सावकार न दिसल्याने हैराण होऊन ती बडबड लागली, "निर्लज्ज मेला! धावतून पळून गेला असणार!" अन् ती आपल्या घरात निघून गेली.

यद्गुरुणा वसुन्धरा

राजसी वालीय्या जातीशी संबंध

एके काठी पुष्पीवर वस्तिनशात जतनेल्या
 'आयनोसो' राजाच्या राखणी भवनीच्या जातीरी
 आजच्या बगरी-सुतरीचे रूप न आकारत येजे नाथ्य
 दिवू न येते. या बगरी व सुतरी बहुधा मोठमोठे वसाव
 व नसा बांध्या पाण्यात रहातात. या दोन प्रजाति
 म्हणजे 'कुंकाबोर्न डी' व 'गॅलिसाडी' ही बांध्या
 हागरीपणाच्या सवरी अगदी एकसारख्या जवळक.
 ती त्यांच्या बोटें-यांच्या आकारात जात्र फरक असतो
 ज्यातने एके छप मोठे व तांडाभाहेर बाबेलें ब्रिंशतात.

मगरीचे तोंड विहाण असून त्यांच्या सालच्या जबड्यात
सुसर्तीचे नाक पातळ व सोब असून त्यांच्या नाकपुड्या
जुंथ, कुचललेल्या वगैरे दिसतात. बांजे दात (सुठे) मान
तोंडाबाहेर विसत नाहीत.

इरक्यल्ली फौजदारे वास

रगुपत आलेल्या वाघाचे कान बुधे धसलेले दिसतात. जन्म रथाच्यावर गोज मळ्याही दिसतात, जसे बाघ समोर आलेल्यावर एकदम झडप घाततात, वाघाचे कान जेव्हा बुधे झालेले दिसत नाहीत, तेव्हा धमजवणे की तो रगुपत आलेला नाहीय, अशा वेळी त्यांच्यातमोर कोणी आले तर बगोबर ते वाढा बिचकून डरकळी पडेतात, जन्म गणप हलसू घडवतात. भुक्कारे कुले जागत नाहीत म्हणतात ना? नुसचे ते डरकळी पडेवारे बाघ गवेज झडप नाही घालत! काळे ना?

अतिप्राचीन आर्यकुल

सर्वोच्चप्रारणण के आदेशों के अन्तर्गत वर्ष १९९२ में कुल विद्यार्थियों को केन्द्रीय विद्यालयों में प्रवेश देने की योजना थी, तथापि इस योजना के अन्तर्गत वर्ष १९९२ में प्रवेश देने वाले विद्यार्थियों की संख्या २००० के आसपास थी। इस योजना के अन्तर्गत वर्ष १९९२ में प्रवेश देने वाले विद्यार्थियों की संख्या २००० के आसपास थी। इस योजना के अन्तर्गत वर्ष १९९२ में प्रवेश देने वाले विद्यार्थियों की संख्या २००० के आसपास थी।

